

ȘANTIERUL ARHEOLOGIC TRUȘEȘTI

În anul 1954 au continuat săpăturile arheologice în așezarea neolitică de pe înălțimea Țuguieța de la Trușești și în așezarea din apropiere, datînd de la începutul primei epoci a fierului, de la Movila din șesul Jijiei. În afară de aceste săpături s-au mai efectuat sondaje noi în așezările din a doua epocă a fierului de la Lunca Ciurei și în acelea din epoca migrațiilor de la Ionășeni, Trușești și Dancu, precum și recunoașteri arheologice în raionul Trușești.

Toate aceste lucrări au avut loc în intervalul de la 10 iulie la 10 septembrie, participînd la ele, pe lângă arheologi și studenți și un etnograf de la Muzeul de artă populară din București.

În cele ce urmează se expun principalele rezultate la care s-a ajuns atît în urma săpăturilor, cit și a sondajelor și recunoașterilor arheologice din 1954.

I. TRUȘEȘTI (Raionul Trușești)

A. ȚUGUIEȚA

Săpăturile din 1954 s-au efectuat în imediata apropiere a suprafeței săpate în 1953 și anume la est de ea. Întrucît în acest loc terenul se lărgeste mai mult, pînă la 90 m, de data aceasta șanțul median a fost prelungit spre est mai puțin, numai cu 15 m.

În total, în campania anului 1954, s-a cercetat pe Țuguieța, prin săpături, o suprafață de 1800 m². La început, toată această suprafață de teren a fost explorată în același mod ca și în campaniile anterioare, prin șanțuri de cite 1 m și 2 m lățime, perpendiculare pe șanțul median și la 2,20 m interval între ele. Apoi, s-au făcut lărgiri, deschizîndu-se suprafețe în dreptul locuințelor și anexelor (Pl. II). În afară de aceasta, s-au mai cercetat cîteva porțiuni rămase nesăpate pe suprafețele explorate în 1951 și 1953.

Cu prilejul acestor săpături s-au descoperit 11 locuințe, cîteva anexe și 18 gropi neolitice, resturi sporadice de locuire din prima epocă a fierului și epoca migrațiilor, patru morminte de înhumatie din prima epocă a fierului și alte două morminte de același fel din epoca migrațiilor.

Dacă se adaugă aceste date la cele mai vechi, rezultă că prin săpăturile de pe o suprafață de peste 14300 m², efectuate între anii 1951 și 1954 inclusiv, s-au descoperit pe Țuguieța 55 locuințe neolitice, peste 30 anexe și 150 gropi, șanțul de apărare al așezării, 125 morminte din prima epocă a fierului și 13 morminte din epoca migrațiilor.

În 1954, din cele 11 locuințe neolitice descoperite în acest an, nu s-au putut săpa decît opt, dintre care cinci erau din faza Cucuteni A și trei din faza

Cucuteni B. În afară de aceste opt locuințe, s-a curățat încă o locuință mică din faza Cucuteni A și s-au descoperit parțial alte două locuințe din aceeași fază, care urmează să fie dezvelite în viitor.

Locuințele descoperite recent zăceau la adâncimi cuprinse între 0,60 m și 0,80 m și se aflau într-o stare de conservare mai mult sau mai puțin bună. În ceea ce privește dimensiunile lor, numai una din aceste locuințe ajunsese la 90 m² (fig. 1), restul fiind de dimensiuni mici, cuprinse între 10 m² și 50 m².

Fig. 1. — Trușești-Țuguieța. Platforma de lipituri arse a locuinței XLVIII.

Din dispoziția acestor locuințe în planul așezării, rezultă că ele sînt dispuse în mai multe șiruri, după configurația terenului, și la intervale mai mari ca în suprafețele cercetate anterior, în special în 1953. Din acest punct de vedere, se poate considera că în acest sector al Țuguieței s-a depășit centrul așezării din faza Cucuteni A, care a fost localizat în suprafața cercetată în 1953. În schimb, de acum înainte se înmulțesc locuințele din faza Cucuteni B, care sînt construite în porțiunile libere dintre locuințele din faza Cucuteni A. De altfel este și normal ca locuitorii din faza Cucuteni B să se fi instalat în spațiile libere, fără de dărîmături, ale locuințelor mai vechi, din faza precedentă. Așa se explică și faptul că din punct de vedere stratigrafic resturile de locuire din faza Cucuteni B nu se suprapun totdeauna peste acelea din faza Cucuteni A, formînd un strat deosebit, ci se întîlnesc uneori chiar în același strat cu acelea din faza Cucuteni A, fără ca totuși să fie contemporane cu acestea din urmă.

Aceste constatări de ordin stratigrafic făcute pînă în prezent în așezarea cucuteniană de pe Țuguieța învederează complexitatea procesului stratigrafic în așezările întinse ale culturii de tip Tripolie-Cucuteni-Arșud. De asemenea, prin ele se demonstrează că noțiunea de strat arheologic din aceste așezări

nu trebuie înțeleasă în mod mecanic în sensul dependenței lui absolute de o depunere de pământ continuă și de același fel în tot cuprinsul așezării.

Deși starea de conservare a locuințelor descoperite nu era totdeauna din cele mai bune, totuși s-au putut face o serie de observații, dintre care unele deosebit de interesante relativ la sistemul de construcție al acestor locuințe.

Astfel, în ceea ce privește locuințele din faza Cucuteni A, s-a constatat că din cele cinci locuințe săpate, numai două mai mari (XLVIII și LIII au fost construite pe o platformă de lemne despicate în formă de blăni și mai rar de loazbe, restul de trei mai mici (XLVII, XLIX, LIV) fiind construite direct pe pământ. Cercetându-se prin secțiuni citeva porțiuni mai bine conservate din podina locuinței celei mai mari (XLVIII), care au fost apoi întoarse pe loc cu urmele negative în sus, s-a constatat că traseul urmelor lemnului despicat se continuă pe o lungime de 1,50 m și chiar mai mult, racordându-se, cu unele lipsuri, cu urmele corespunzătoare de pe latura opusă a platformei. Nici nu se putea să fie altfel, de vreme ce podina locuinței a fost construită pe loc pe o platformă de lemne despicate.

De asemenea, în ceea ce privește ferestrele locuințelor din faza Cucuteni A, s-au confirmat observațiile mai vechi obținute cu prilejul cercetărilor din 1953. Astfel, pe baza unei bucăți de lipitură de formă arcuită, care prezintă în interior un rest dintr-un orificiu rotund cu diametrul maxim de 0,18 m, iar pe una din fețe urme de nuiiele, s-au putut deduce forma rotundă și dimensiunile mici ale ferestrei. Această bucată de lipitură zăcea printre resturile de pereți, dărâmați ai locuinței, purtând urmele de nuiiele pe fața ei inferioară, ca și majoritatea lipiturilor de pereți. După orientarea urmelor de nuiiele s-a presupus că aceste lipituri de pereți, dintre care face parte și bucata amintită din dreptul ferestrei, provin din peretele de est, care s-a prăbușit înspre interiorul locuinței. În ceea ce privește pereții acestor locuințe, s-a mai confirmat și observația anterioară, după care pereții de pe laturile lungi ale locuințelor au fost construiți pe platforma de lemne despicate și nu lângă marginile ei.

De asemenea, s-a constatat, ca și la locuințele cercetate anterior, că în interiorul lor se găsesc resturi de sobe pentru încălzit și copt, atunci când podeaua este construită pe o platformă de lemne despicate, sau numai vetre simple, cînd lipsește o asemenea platformă, locuința fiind construită în acest caz direct pe pământ.

În afară de aceste constatări, s-au făcut și observații noi, deosebit de importante, relativ la construcția și înălțimea pereților, precum și la împărțirea interiorului locuinței.

Astfel, pe baza resturilor păstrate pe podină ale peretelui sudic dintr-o locuință (XLVIII), dărîmat în întregime, de la talpa casei și pînă la grinda de sus, s-au putut reconstitui cu destulă precizie structura și înălțimea pereților acestei locuințe.

În ceea ce privește structura pereților, s-a lămurit că scheletul de lemn, construit dintr-o împletitură de nuiiele dispuse orizontal pe după montanți foarte apropiați, a fost acoperit pe ambele fețe cu un strat de lut, gros de cca 0,04 m pe fața externă și de 0,03 m pe cea internă. Acest lucru s-a constatat în mod sigur, deoarece, prin prăbușire, peretele nu s-a despărțit în două, la mijlocul grosimii lui, în dreptul scheletului de lemn acolo unde rezistența este mai mică, așa cum se întîmplă de obicei atunci cînd prin cădere peretele se lovește de podeaua locuinței sau de pământ. Din această cauză bucățile din jumătățile de pereți cu urme de nuiiele nu sînt dispuse întîm-

plător, unele cu urme de nuiere pe fața inferioară și altele cu ele pe fața superioară, ci se suprapun în dreptul acestor urme de nuiere. În legătură cu aceasta, avându-se în vedere faptul că pereții, în special pe fața lor inferioară, au mai avut lipituri subțiri și apoi că s-a mai pierdut ceva din grosimea lor, prin spargerea și apropierea lipiturilor în urma dispariției scheletului de lemn, se poate admite că grosimea pereților acestei locuințe a fost de cca 0,12—0,15 m.

Înălțimea pereților din această locuință nu depășește 2,05 m, judecând după resturile de perete păstrate de la talpa casei și pînă la grinda de sus. Din acest punct de vedere nu este o deosebire prea mare față de înălțimea locuințelor actuale din satele din regiune.

În afară de aceasta, după unele resturi de lipituri de pe podeaua locuinței, care au una din fețele înguste laterale netedă, s-a putut deduce că s-au folosit tălpi de lemn, drept bază pentru pereții intermediari din cuprinsul unor locuințe neolitice din faza Cucuteni A. Asemenea tălpi au existat și pentru pereții intermediari ai locuințelor tripoliene de pe teritoriul U.R.S.S.¹

În cazul locuințelor de la Trușești, podeaua a fost fățuită pînă în dreptul acestor tălpi așezate de-a latul locuinței. La rindul lor tălpile au fost și ele fățuite, după cum ne-o dovedesc resturile de lipituri cu fața superioară arcuită, descoperite răzleț în cuprinsul diferitelor locuințe neolitice de pe Țuguia.

Deosebit de importante au fost și constatările cu privire la locuințele din faza Cucuteni B, care uneori au fost construite peste resturile de locuire din faza Cucuteni A și într-un caz (L) chiar peste altele din faza Cucuteni B.

În cuprinsul acestor locuințe s-au găsit bucăți din vatra cuptorului și o porțiune mai mare dintr-o vatră cu gardină de formă rectangulară și cu colțurile rotunjite, precum și resturi de altare (jertfelnice).

Două din aceste din urmă piese, provenind din două locuințe (XLVII și LXX) sînt de formă rotundă, ca și piesa similară descoperită în 1953 tot într-o locuință Cucuteni (XXV), și au diametrul de cca 1 m și înălțimea de cca 0,10 m. O a treia piesă, însă, de formă rectangulară cu laturile ușor arcuite spre interior și de aproximativ aceleași dimensiuni, reprezintă o formă de tranziție între tipul rotund al altarelor de la Trușești și acela în cruce din marea așezare tripoliană dela Vladimirovka de pe teritoriul U.R.S.S.²

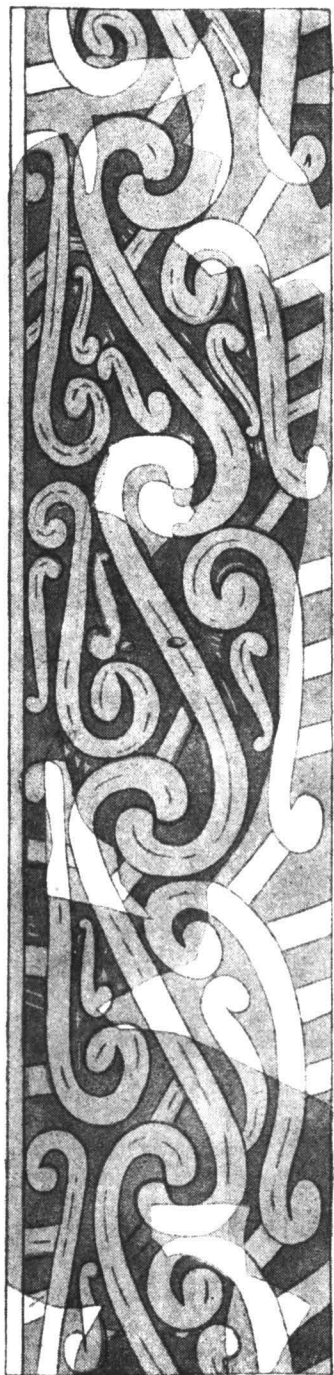
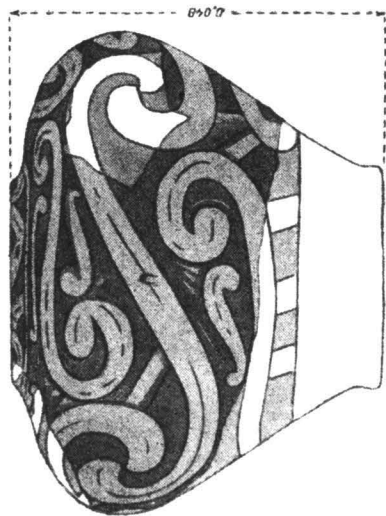
În afară de locuințe, tot în campania din 1954 s-au mai descoperit pe Țuguia cîteva anexe din faza Cucuteni A, care se prezintă sub forma unor construcții simple și mici, cu pereții ridicați direct pe pămînt, în preajma locuințelor sau în intervalul dintre ele.

De asemenea, s-au săpat și 18 gropi, dintre care se disting patru gropi mari din faza Cucuteni A cu un bogat material ceramic.

Din inventarul locuințelor, anexelor și gropilor neolitice recent descoperite fac parte numeroase vase întregi și întregibile, rîșnițe de piatră, unelte de silex și piatră, os și corn (fig. 2: 1—2, 4—5), greutăți de plasă, idoli antropomorfi și zoomorfi, o sunătoare de lut ars (fig. 2: 3), oase de animale izolate sau chiar prinse în încheieturi, etc.

¹ Cf. T. S. Passek, *Periodizația tripolskih poselenii*, în «Materiali i issledovaniia po arheologii SSSR», 1949, nr. 10, fig. 42 (reconstituirea locuințelor 24, 11 și 2 dela Kolomișcina I).

² Pentru altarele cruciforme de la Vladimirovka vezi T. S. Passek, op. cit., fig. 40; 40 a, 2-3; 44 b, 4-6, precum și fig. 386 (reconstruirea locuinței nr. 3 de la Vladimirovka).

Planşa I. — Truseşti-Ţuguieţa. Vas cu decor pictat din faza Cucuteni A.

Săpături

1951

Legenda

Suprafața săpată	Conturul probabil al locuințelor	Piesă mare de cult	Gropi Cucuteni A	Morminte din epoca Bronzului și începutul Hallstattului	Movila din sol castaniu cu pigmentare roșcată și impresii de vegetație
Resturile locuințelor și anexelor așezării Cucuteni A, desvelite în 1952-54	Bucati de chirpic în umplutura movilei	Vetre	" " B	m Morminte din epoca Migrațiilor	Pământul de umplutură a movilei
" " " " " 1951	Sobe	Plăci de cuptor perforate	" mai noi decât movila	N Morminte mai noi	
	Altar		Hallstatt	B Locuințe și anexe Cucuteni B	
			Gr H		

0 10 20 30 m

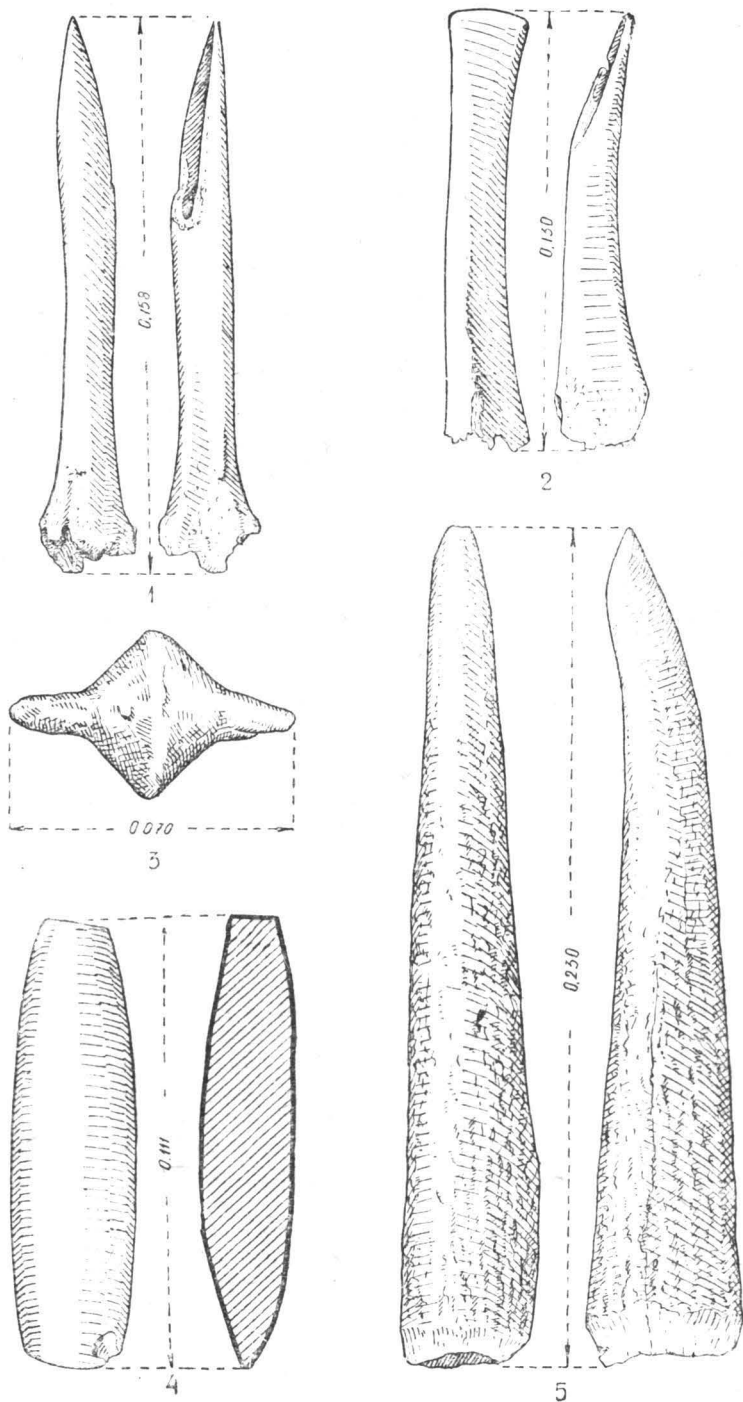

Fig. 2. — Trușești-Tuguieța. 1: sulă de os; 2: daltă de os; 3: sunătoare de lut ars; 4: topor plat de piatră; 5: impungător de corn; toate din așezarea din faza Cucuteni A.

Dintre acestea se remarcă în deosebi mai multe vase întregi și întregibile, cu decor pictat (fig. 3 și pl. I) sau adîncit (fig. 4), precum și trei idoli antropomorfi de lut ars, dintre care unul mare și decorat pe fața externă cu motive adîncite, al doilea de tip troian (fig. 5: 2) și al treilea cu corpul în forma unui mic con plin cu fundul drept și capul stilizat (fig. 5: 1), care este unic pînă în prezent în aria de răspîndire a culturii Tripolie-Cucuteni-Ariușd. Prin descoperirea acestui din urmă idol se lămurește semnificația conurilor mici de lut, care sînt foarte frecvente în așezările neolitice din Moldova și din R.S.S. Ucraineană¹.

În felul acesta, recente descoperiri din așezarea neolitică de pe Țuguieța ne-au procurat o serie de date noi relativ la felul de viață și de gîndire al oamenilor neolitici din această așezare. Desigur, prin continuarea săpăturilor, aceste date vor spori mereu, contribuind la lămurirea unei serii de probleme ce se vor ridica cu prilejul cercetărilor viitoare.

În legătură cu aceasta, avîndu-se în vedere că, pînă în prezent pe Țuguieța s-au descoperit cele mai multe locuințe neolitice aparținînd unei așezări de o asemenea întindere din cultura Cucuteni, așezare din care s-au și săpat două treimi, și că locuințele descoperite, prin starea lor de conservare, au permis o serie de observații științifice deosebit de importante, se impune continuarea săpăturilor din această așezare pînă la epuizarea ei, întocmindu-se cu acest prilej și planul întregului sat neolitic de pe Țuguieța, care, după cel de la Hăbășești, ar fi al doilea plan al unei stațiuni cucuteniene săpate în întregime. Pentru aceasta, după indiciile pe care le avem, va mai trebui cercetată încă o suprafață de cca 8000 m². La aceasta se mai adaugă suprafața din dreptul șanțului de apărare, care va trebui cercetată în mod special, precum și porțiunile cruțate, de maximum 2,20 m lățime, dintre șanțurile de cercetare.

Ca și în campaniile anterioare, în afară de resturile neolitice, pe Țuguieța s-au mai găsit și resturi sporadice din Hallstatt și din epoca migrațiilor.

Pe lângă acestea, s-au mai descoperit patru morminte de înhumăție cu schelete chircite și fără elemente de inventar, datînd din prima epocă a fierului, și încă două morminte din epoca migrațiilor (sec. IV e.n.).

Într-unul din aceste din urmă morminte, scheletul, în poziție întinsă și în parte cu oasele deranjate, cu capul spre vest și privirea spre est, era așezat pe fundul unei gropi mari neolitice din faza Cucuteni A, la adîncimea de 2,40 m față de solul actual și de 2 m față de solul de la a cărui bază a fost săpată groapa mormintului. Groapa acestui mormînt a putut fi urmărită în profil și în plan, datorită pămîntului ei de umplură de culoare mai închisă decît acela al gropii cucuteniene. În profil groapa era simplă, fără prag, iar în plan ea avea colțurile rotunjite și era mai îngustă la picioarele mortului și mai lată în dreptul capului. Inventarul mormintului consta doar dintr-un cuțit de fier, care se afla în dreptul șoldului, în poziție orizontală, ca și cum ar fi fost virît în briu.

În celălalt mormînt din epoca migrațiilor, scheletul, deranjat și fără cap, se afla la 2 m adîncime față de solul de la baza căruia a fost săpată groapa. Oasele lui zăceau pe o scîndură de lemn lată de 0,25 m, așezată pe fundul unei

¹ Pentru analogii cităm H. Schmidt, *Cucuteni in der oberen Moldau, Rumänien*, Berlin u. Leipzig, 1932, fig. 17 sus; T. S. Passek, op. cit., fig. 14; Hortensia Dumitrescu, cap. Diferite obiecte, în *Hăbășești, Monografie arheologică*, București, 1954, fig. 47 etc. În ultima lucrare citată, la p. 486 se arată că nu s-a ajuns încă la o explicație satisfăcătoare a rostului conurilor mici de lut.

Fig. 3. — Truşeşti-Tuguieia. Vas cu decor pictat din faza Cucuteni A.

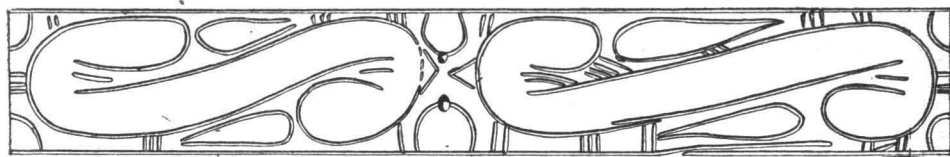
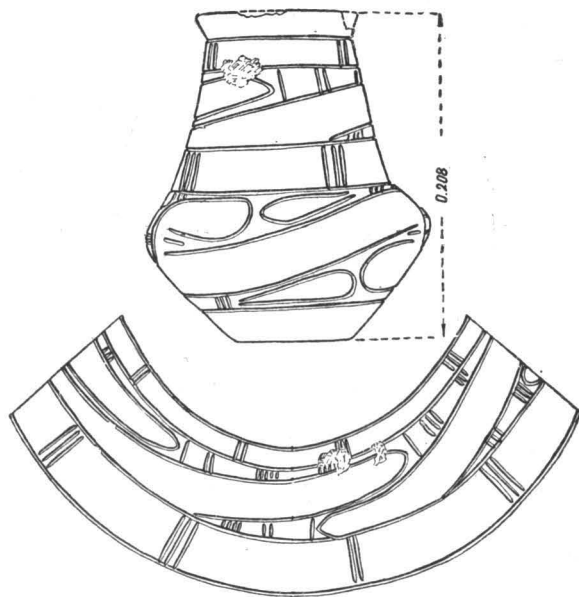
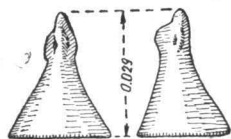
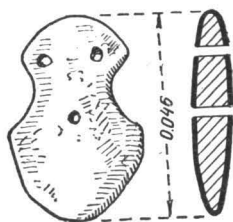

Fig. 4. — Truşeşti-Tuguieia. Vas cu decor adîncit din faza Cucuteni A.

gropi cu prag, de care s-au sprijinit capetele unor lemne despicate în formă de blăni, lungi de cca 1 m, late de 0,25 m și groase de cca 0,01 m formînd un fel de capac prin așezarea lor de-a latul gropii. Pentru ca lemnele capacului să aibă un sprijin mai bun la capete, s-au cotlonit pereții gropii în dreptul pragurilor. Apoi, pe o porțiune a unuia din praguri, peste capetele lemnului capacului, s-au așezat cap la cap extremitățile a două picioare de cal. De asemenea, s-au mai introdus în mormînt un cuțit de fier în regiunea oaselor scheletului de om și o cută de piatră, care a fost găsită în poziție orizontală într-o mică adincitură în peretele sudic al gropii ceva mai sus de fundul ei.

1

2

Fig. 5. — Trușești-Țuguieța. 1: idol conic de lut; 2: idol de lut de tip troian.

Aceste două morminte, prin ritul funerar și prin inventar, fac parte din aceeași categorie cu cele 11 morminte de înhumatie din epoca migrațiilor descoperite pînă în prezent pe Țuguieța. Ca și acestea, mormintele recent descoperite sînt izolate, nefăcînd parte dintr-un cimitir regulat.

B. MOVILA DIN ȘESUL JIJIEI

Săpăturile restrînse care s-au efectuat în cursul campaniei din anul 1954 în așezarea de la sfîrșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului de pe movila din șesul Jijiei au avut drept scop precizarea limitelor de nord și de sud ale « zolnik »-ului.

În acest sens, casele XV și XVI săpate în cursul campaniei din anul 1953 au fost prelungite prin cite un șanț. Prin săparea acestor două șanțuri s-au delimitat extremitățile de nord și de sud ale nivelurilor 2 și 3 de locuire.

În ceea ce privește materialul rezultat din sondajul efectuat în 1954, nu prezintă nici o deosebire față de acela descoperit în campaniile precedente. El constă, așa după cum s-a mai arătat și cu alt prilej, dintr-o cantitate considerabilă de oase de animale și fragmente ceramice. Menționăm totuși că în 1954 au fost descoperite cîteva torți cu buton și în nivelul 2 de locuire, fapt neconstatat cu prilejul săpăturilor precedente. În afară de aceasta, ca rezultat al sondajului din 1954, amintim prezența unei vetre din lut ars, descoperită la baza nivelului 2, care zăcea pe solul cafeniu deschis, solul vegetal vechi. Vatra descoperită este identică din punct de vedere al construcției și condițiilor de zăcere cu acelea descoperite în campania din 1953.

Cu ocazia săpăturilor efectuate în 1953, fuseseră semnalate cîteva unelte de silex și fragmente ceramice de factură cucuteniană. În 1954 s-a putut preciza poziția lor stratigrafică. Astfel, toate aceste materiale provin din solul cafeniu, care a alcătuit mai tîrziu, la sfîrșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului, solul vegetal pentru oamenii ce au sălășluit pe acest loc.

C. PE CUHA

La cca 1,5 km spre nord de Țuguieța, la locul numit « Pe Cuhă », situat pe panta joasă de vest a unei văi secundare deschise spre albia majoră a Jijiei, se întinde o așezare din epoca migrațiilor popoarelor. În anul 1953

s-a găsit, la suprafața ogorului locuitorului C. Curliuc din com. Ionășeni, o fibulă de bronz de tip Latène¹, deși fragmentele ceramice de la suprafața solului sînt din epoca migrațiilor. În această parte a stațiunii sondajul s-a executat în august 1954, dar fibula Latène rămîne o descoperire izolată, materialul descoperit aparținînd epocii migrațiilor (sec. III—IV).

S-au trasat două șanțuri paralele cu direcția vest-est a ogoarelor, unul chiar pe locul fibulei (șanțul II) și celălalt pe ogorul vecin al locuitorului C. Cilibiu din comuna Ionășeni (șanțul I). Dimensiunile șanțurilor sînt de 30 m × 1 m, intervalul dintre ele de 10 m și distanța de la capătul lor estic la marginea terasei de 47 m. Șanțul II se află la o distanță de 4 m nord de hatul dintre cele două ogoare. La capătul de est al acestui șanț s-a îngropat, ca martor de săpătură, o grămadă de resturi rezultate din săpătură: pietre, chirpic, cioburi. În cele patru puncte, unde traseul șanțurilor a întîlnit complexe care determinau structura așezării, s-au făcut lărgirile necesare sub formă de casete, pentru explorarea complexelor. Cu prilejul acestor săpături s-a constatat că stratigrafia așezării este unitară. Pătura arabilă, de de 0,15 m — 0,20 m grosime, și stratul de pămînt negru vegetal, gros de 0,25 m — 0,45 m, s-au depus peste stratul de pămînt brun, care a fost săpat pe o grosime de 0,25 m. Pe solul brun, la baza solului negru vegetal, zac *in situ* urmele de cultură materială: vetre, suprafețe cu bucăți de lipitură din pereții locuințelor, fragmente de ceramică, etc. Fragmente ceramice identice și alte resturi înfine se găsesc infiltrate și în partea superioară a solului brun. Deci stratigrafia stațiunii prezintă un singur nivel de locuire, corespunzător așezării din epoca migrațiilor. Așezarea a fost distrusă prin foc și învelită în decursul timpului de pătura de pămînt vegetal.

Cu ajutorul celor două șanțuri s-au determinat următoarele complexe:

1. În caseta de 6 m × 5 m de la capătul de vest al șanțului I s-a dezvelit o suprafață acoperită cu grupe de fragmente *in situ* și bucăți izolate de lipitură de pereți, precum și resturile unei vetre, totul aparținînd unei locuințe de formă probabil rectangulară, orientată aproximativ în sensul șanțului.

Locuința este construită la suprafața solului. Solul natural servește de dușumea, care nu prezintă nici o lipitură cu lut sau vreo urmă de pămînt bătut. Pereții au fost ridicați din pari, care au servit la susținerea unei împletituri de nuiele și stuf. Pe ambele fețe ale acestui schelet s-a aplicat cîte un strat subțire de lipitură de lut amestecat cu paie. În urma distrugerii locuinței prin incendiu, pereții s-au prăbușit și lipitura lor, arsă pînă la roșu, s-a fărîmițat în bucăți mici, care păstrează totuși pe una din fețe urma întipărită a nuielelor și a stufului.

În colțul de nord-vest al casei se află vatra de formă rotundă, cu diametrul de 0,60 m. Direct pe suprafața solului s-a așezat un pat dintr-un singur rînd de lespezi mici, foarte subțiri, de gresie clivată, culese din rîpale vecine. Peste patul de piatră s-a aplicat o lipitură subțire de lut fățuită cu mină.

Printre fragmentele de lipitură arsă și sub ele, în cuprinsul locuinței, s-au găsit numai fragmente de vase și de oase de animale.

2. La 6 m spre est de locuința 1, în perețele de nord al șanțului I, s-a dat de o groapă mică, care servea la aruncarea resturilor casnice. Forma

¹ « S.C.I.V. », V, 1954, 1—2, p. 27, fig. 20.

ei este o simplă albiere în stratul brun, umplută cu pământ brun amestecat cu cenușă și fragmente de lipitură de perete depuse pe fund.

3. O vatră descoperită spre capătul de vest al șanțului II are aceeași structură ca și vatra locuinței 1. Vatra aceasta de dimensiuni puțin mai mari (diametrul de 0,70 m) reprezintă în plus un strat de prundiș mărunț de râu sub patul de lespezi de gresie. Pe jumătate din suprafața ei, lipitura de lut este distrusă din cauza vechimii.

În jurul vetrei, pe traseul șanțului, existau fragmente risipite de lipitură de perete arsă, indicând astfel o a doua locuință, complet dislocată de fierul plugului.

4. Spre capătul de est al șanțului II s-a dat de o groapă cu scară de acces la două cuptoare pentru ars vase (fig. 6). Groapa are o formă ovală. Pe trei

Fig. 6. — Trușești — Pe Cuha. Cuptorul 1 secționat, din epoca migrațiilor (sec. III—IV).

laturi, la cele două capete și pe latura de nord, pereții gropii sînt larg arcuți. Peretele de la capătul de est este ușor tăiat în trepte, acum năruite. Peretele de pe latura de sud a gropii este aproape vertical.

La baza peretelui vertical, spre capetele lui, sînt săpate următoarele elemente: cite un canal de foc și focăriile sau căările de foc ale celor două cuptoare. La oarecare distanță de acest perete și deasupra și în dreptul focăriilor s-a săpat interiorul propriu-zis al cuptorului, în care se așezau vasele pentru ardere. Interiorul cuptorului propriu-zis are ca bază un grătar cu găurele, făcut din pământ natural, cruțat în momentul scobirii separate a celor două cavități. Peste grătarul sau planșul de pământ cruțat, s-a lipit un strat gros de lut frămîntat, transformat prin ardere într-o placă dură. Consumat din cauza intensității focului, planșul de pământ cruțat s-a prăbușit parțial la primul cuptor și complet la cel de al doilea. La cuptorul 1, gaura produsă prin prăbușire a fost reparată în grosimea planșului prin lipituri de lut de aceeași grosime și structură cu a plăcii de deasupra planșului. La cuptorul 2, placa de lut înlocuiește complet planșul cruțat, după cum se observă în porțiunea secționată a cuptorului și după cum rezultă din porțiunea nordică prăbușită a plăcii găurite.

Cuptorul propriu-zis, în care se așezau vasele, are forma unui trunchi de con. Gura lui rămânea deschisă la suprafața solului, fiind ocrotită pe margine, împotriva scurgerii apelor de la suprafață, printr-un colac exterior de lut, din care s-a păstrat o porțiune. În timpul funcționării, arderea înăbușită a vaselor se făcea prin acoperirea la timp a gurii cuptorului cu pământ și cioburi, așa cum se face astăzi la cuptoarele olarilor. În interior, fundul (grătarul) și pereții cuptorului sînt lutuiți cu mină cu o lipitură subțire, refăcută de mai multe ori.

Vatra cuptorului cu stilp este o cavitate circulară cu pereții arcuiți. Placa găurită de deasupra, care separă vatra de cuptor, este susținută la primul cuptor de un stilp central rotund, iar la cuptorul al doilea de un perete median rectiliniu, stilpul și peretele fiind cruțați din pământul natural în momentul săpării cavității vetrei. Astfel, vatra cuptorului 1 prezintă un culoar circular de foc (focărie sau cărare de foc), iar vatra cuptorului 2 are două cărări în care focul arde separat. Cavitatea vetrei are de asemenea pereții, plafonul (grătarul), fundul (vatra propriu-zisă), stilpul și peretele median lutuiți cu pături succesive de lut întărit prin ardere.

Canalurile, lungi, de la vatra cuptoarelor la gurile deschise în groapa comună, sînt dispuse orizontal și au un profil transversal boltit. Pereții și fundul lor sînt protejați cu un strat de lipitură de lut întărit de foc.

Sub acțiunea focului și a căldurii, solul natural din jurul cuptoarelor prezintă o zonă arsă la cenușiu, urmată de o a doua zonă arsă la roșu. Groapa comună și cavitățile cuptoarelor s-au umplut, după distrugerea așezării, cu o cantitate mare de cenușă și de cioburi.

Printre resturile de cultură materială, ceramica ocupă locul cel mai important. După compoziția pastei, formă și decor ceramica comportă patru grupe.

Prima grupă o constituie ceramica superioară de tradiție Latène, din pastă fină cenușie-deschis sau neagră. Această grupă este cea mai importantă prin cantitatea, calitatea și originea ei.

Formele sînt variate: cupe și străchini cu gura joasă sau înaltă, verticală sau oblică spre interior și cu umărul carenat sau rotunjit; boluri sau străchini cu gura lărgită, cu baza lată indoită în afară și cu umărul carenat sau rotunjit; castronul cu buza orizontală (și cu trei torti verticale); cana cu gîtul înalt și toarta plată; vâsciorul cu gît îngustat; borcanul cu umerii rotunjiți și buza răsfrîntă. Fundurile sînt simple, profilate sau înălțate (cu ramă).

Suprafața vasului este lustruită și în partea superioară împodobită cu una sau două dungi în relief sau cu linii în zig-zag, oblice sau întretîindu-se în formă de grătar, executate prin lustruire. Un fragment de cupă mare sau castron, din pastă cenușie cu lustru negru în exterior, este decorat pe umărul carenat cu caneluri și virci oblice în relief, lucrate prin împingerea peretelui dinăuntru în afară.

O parte din vasele acestei grupe prezintă o degradare a tehnicii sub toate aspectele: pastă, formă și decor.

Grupa a doua, aceea a ceramicii în pastă zgrunțuroasă lucrată la roată, este caracteristică epocii migrațiilor. Atît prin pasta ei, de la aspectul grosier, cu pietriș mărisor și ardere brună, la aspectul mai dens, cu pietricele fine și ardere cenușie, cît și prin formele poroase din grupa precedentă, această grupă se leagă organic însă, de ceramica superioară de origine Latène.

Formele principale sînt chiupurile cu buza orizontală și pereții arcuți și borcanul de aceeași formă cu borcanul în pastă fină cenușie, dar avînd buza răsfrîntă îngroșată variat. Fundurile sînt plate, profilate sau înălțate.

A treia grupă indigenă cuprinde ceramica în pastă poroasă lucrată cu mîna. Forma obișnuită este aceea de borcan. Această formă de vas, cu umerii rotunjiți înalți, buza îngroșată și răsfrîntă și fundul plat, își are prototipul în perioada Latène.

Grupa a patra o constituie ceramica de import din sud reprezentată prin cupe cu firnis negru sau amfore de două tipuri: amfora cu fundul ascuțit și torțile înalte și amfora romană cu fundul rotund și torțile joase prinse la baza gîtului și decorată pe umăr cu șanțuri orizontale.

În umplutura cup-torului 2 s-a găsit un gît de amforă gălbuie cu inscripție greacă pictată cu roșu (miniu) MAKAPI (fig. 7 și 7a).

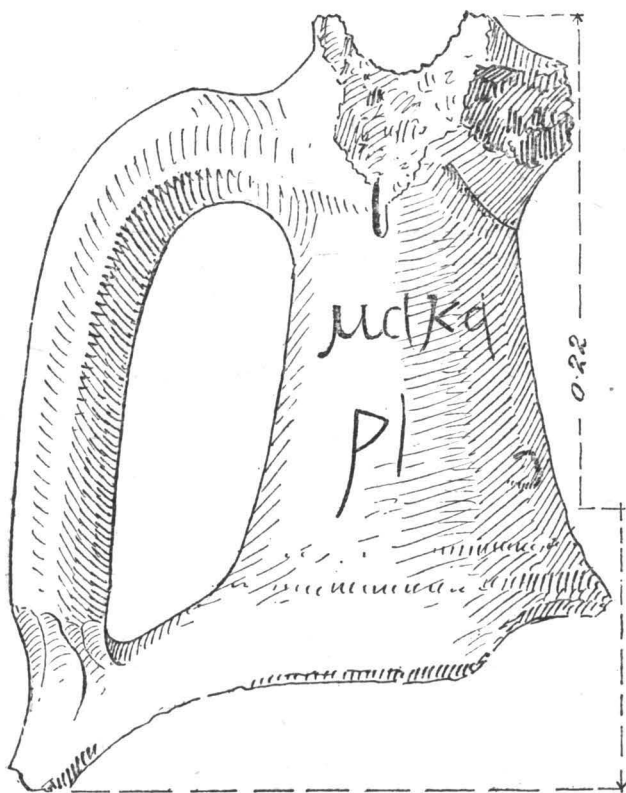

Fig. 7. — Trușești — Pe Cuha. Gît de amforă cu inscripție greacă în culoare roșie (sec. III—IV e.n.).

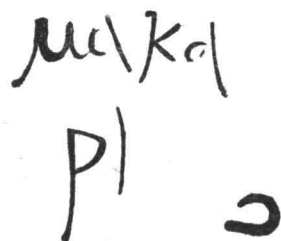

Fig. 7 a. — Aceeași inscripție (detaliu).

În diferite săpături s-au găsit cîteva unelte întregi sau fragmentare de fier: o daltă cu corpul în patru muchii, (fig. 8: 1), un fragment de seceră ușor arcuită (fig. 8: 2), cîteva fragmente de lame de cuțitaș. Ca obiecte de os, s-au găsit un ac mare cu ureche și o placă arcuită, cu un nit de metal, de la corpul unui pieptene de tipul obișnuit al epocii migrațiilor. Obiectele primitive de lut ars — greutăți piramidale perforate și fusaiole — sînt transmisiuni străvechi, care durează și în vremea aceasta tîrzie. Ca podoabe s-au găsit o perlă de colier, de proveniență locală, de lut ars și o mărgică din pastă de sticlă de culoare închisă, cu o linie în zig-zag de culoare deschisă, de tipul cunoscut din perioada Latène și răspîndită acum în tot nordul Pontului Euxin.

Caracterul ceramicii și tipul pieptenelui de os sînt singurele elemente de datare pentru așezarea de pe Cuha. Ceramica fină cenușie și negrie lucrată la roată caracterizează cultura «cîmpurilor cu urne» de pe Nipru, datată în genere în sec. III—IV e. n., iar de unii arheologi sovietici în sec. III—V e. n. și chiar pînă în sec. VI¹. Ceramica cenușie, ceramica zgrunțuroasă lucrată la roată și ceramica poroasă lucrată cu mîna, din așezarea de pe Cuha, este identică cu ceramica din necropola de la Sintana-de-Mureș în Transilvania, datată la sfîrșitul sec. III și în cuprinsul sec. IV e. n.². Fragmentul de umăr de vas cu virci oblice în relief de pe Cuha își are analogii atît în necropola de la Sintana-de-Mureș³, cît și în necropola de la Cerneahov pe Nipru⁴. În schimb placa pieptenelui de os, prin arcuirea largă și liniile orizontale incizate la bază, se aseamănă numai cu cele găsite în necropola de la Cerneahov⁵. Inscricția onomastică scrisă cu miniu roșu pe gitul de amforă de la Cuha nu este un caz izolat în Moldova: un git de amforă galbenă purtînd la bază litera grecească X, scrisă cu roșu, apare în stațiunea similară de la Poienestii⁶, împreună cu monede romane datînd din sec. III—IV⁷.

II. IONĂȘENI — LA ȚINTIRIM

În urma recunoașterilor arheologice întreprinse în cadrul șantierului Trușești în 1952, s-au identificat la cca 1 km în linie dreaptă de Țuguieța, pe locul numit «Țintirim» de pe celălalt versant al văii Jijia de pe teritoriul comunei Ionășeni, două importante așezări, dintre care una din epoca migrațiilor (sec. IV e. n.) și alta din perioada feudală (sec. XV—XVII). Ambele așezări se află pe pantele domoale ale versantului de est al Dealului Ionășenilor de pe malul drept al Jijiei, de o parte și de alta a drumului de care, care coboară de la Ionășeni și se îndreaptă mai departe

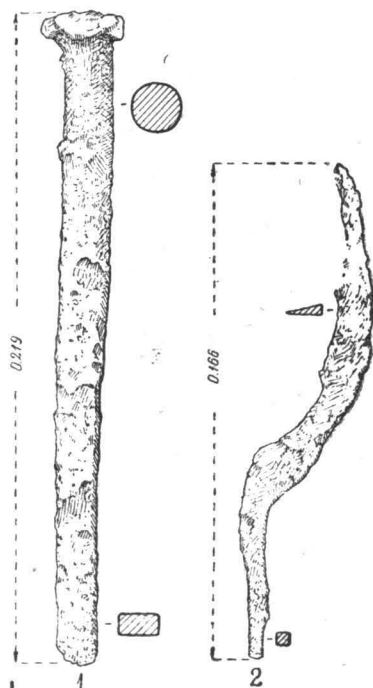

Fig. 8. — Trușești — Pe Cuha.
1: daltă de fier; 2: seceră de fier
(sec. III—IV e. n.).

¹ Cf. A. A. Spițin, Polia progrebalknik urn, în «Sovetskaia arheologhiia», X, 1948, p. 68 și urm.; M. Iu. Smișko, Ranneslavianskaia kultura podnestrovia v svete novih arheologhiceskih dannih, în «Kratkie soobșcenii», XLIV, 1952, p. 76 și urm.; P. N. Trețiakov, Vostocinoslavianskie plemena. Moscova, 1953, ed. 2-a, p. 158 și urm. și legenda fig. 37.

² Kovács István, A marosszentannai népvándorlaskori temető, în «Dolgozatok», III, 1912, 2, p. 339 și urm. și p. 365—367 din rezumatul în limba franceză.

³ Ibidem, fig. 95, 1.

⁴ P. N. Trețiakov, op. cit., fig. 37, jos la mijloc.

⁵ Ibidem, fig. 37, pieptenele din dreapta și A. A. Spițin, op. cit., fig. 41.

⁶ R. Vulpe, Săpăturile de la Poienestii din 1949, în «Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.», I, p. 290—291, fig. 78.

⁷ Ibidem, p. 308—310, fig. 94.

înspre încrucișarea de drumuri de lângă podul de lemn de peste Jijia, din apropiere de Țuguieța.

După resturile de locuire culese la suprafața solului rezultă că așezarea din epoca migrațiilor ocupă prelungirile mai joase ale versantului din apropierea șesului Jijiei. În schimb, așezarea propriu-zisă din perioada feudală a fost ceva mai sus, acolo unde, în afară de o mare cantitate de fragmente ceramice din sec. XVI—XVII, s-au găsit și mai multe plăci de teracotă de la o construcție medievală, a cărei vechime și destinație urmează să se precizeze în viitor.

Pentru sondajul din 1954 s-a ales un sector din așezarea din epoca migrațiilor, care se află în spatele cantonului C.F.R., lângă partea dreaptă a drumului de care spre Ionășeni și la cca 30 m spre vest de calea ferată Trușești-Zlătunoaia.

Pe acest loc s-au săpat două șanțuri de cîte 50 m $\times$ 1 m, perpendiculare pe marginea estică a versantului și la interval de 10 m între ele. Apoi, în dreptul resturilor de locuire din primul șanț s-a deschis o suprafață de 7,50 m $\times$ 3,20 m și o casetă mică, iar în dreptul acelor din șanțul al doilea alte două suprafețe de 9 m $\times$ 2 m și 1,50 m $\times$ 6 m. În felul acesta s-a săpat în total o suprafață de aproape 160 m².

Cu prilejul acestor săpături s-a precizat că pe acest loc, în afară de resturile masive de locuire din epoca migrațiilor și de resturi sporadice din perioada feudală, au mai existat și altele, rălețe, din vremea orînduirii comunei primitive.

Astfel, la capătul de est al primului șanț, s-a descoperit o groapă de dimensiuni mici cu cîteva oase de animale și mai multe fragmente ceramice dintr-o margine de vas de tip Gorodsk de la sfîrșitul neoliticului și începutul epocii bronzului. În afară de această groapă, tot pe traseul primului șanț, s-au mai descoperit cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna, care par să dateze din prima epocă a fierului. Atît groapa cît și aceste fragmente ceramice sînt suprapuse imediat de stratul cenușiu cu resturi de locuire din epoca migrațiilor, neputîndu-se deosebi în dreptul lor nici o altă depunere de pămînt diferit.

Urmează apoi resturile de locuire din epoca migrațiilor, care se află în două depuneri de pămînt deosebite, groase de cca 0,20 — 0,30 m, dintre care una cenușoasă, întîlnită în ambele șanțuri, imediat sub solul vegetal arat recent și alta brună, limitată numai la al doilea șanț, unde este suprapusă de stratul de depuneri cu amestec de cenușă, subțîindu-se treptat spre est și sud. În afară de acestea, se mai întîlnesc resturi de locuire răzlețe din epoca migrațiilor și în solul cafeniu mai deschis de sub ambele depuneri, cenușoasă și brună, sol datorit infiltrațiilor și eventual unor adîncituri în teren.

În șanțul al doilea s-a descoperit un semibordei oval, adînc de 0,70 m, care a fost săpat cu începere de la baza stratului brun. În sectorul de vest al acestei locuințe s-a găsit o groapă ovală puțin adîncă, care, avînd în vedere umplutura ei, se poate admite că a servit drept loc de vatră. Din observațiile făcute cu privire la acest semibordei rezultă că după o perioadă de timp, probabil din cauza infiltrațiilor apelor provenite din ploii și zăpezi, semibordeiul a fost refăcut, înălțîndu-i-se fundul și construindu-i-se o nouă vatră, la nivelul noului fund, peste un strat de sol galben aplicat deasupra solului de umplutură al gropii anterioare, care a servit drept vatră.

Deasupra acestui semibordei, în depunerea de pămînt brun, zăceau numeroase fragmente mici de lipitură de perete, groasă de 0,02 — 0,03 m,

cu paie fărîmitate în interior și cu urme de șipci despicate sau de blăni subțiri pe una din fețele lor. Aceste lipituri pot aparține părții de sus a locuinței, construită ca o casă obișnuită.

În interiorul semibordeiului și în depunerea brună de deasupra lui, pe lângă ceramică cenușie lucrată la roată din pastă fină sau zgrunțuroasă ori lucrată cu mîna și poroasă, s-au găsit mai multe fragmente dintr-o amforă romană și din vase cu firnis negru, greutatea piramidale și fusaiole de lut ars, un os-patină, mărgelile, resturi de obiecte de formă neprecizată, oase de animale și mai multe lipituri din pereții de deasupra ai acestei locuințe.

În ceea ce privește depunerea cenușoasă mai nouă, pînă în prezent în cele două șanțuri s-au găsit destul de multe resturi de locuire din epoca migrațiilor, reprezentate prin lipituri avînd pleavă sau nisip în compoziția lor, fragmente ceramice cenușii lucrate la roată din pastă fină sau zgrunțu-

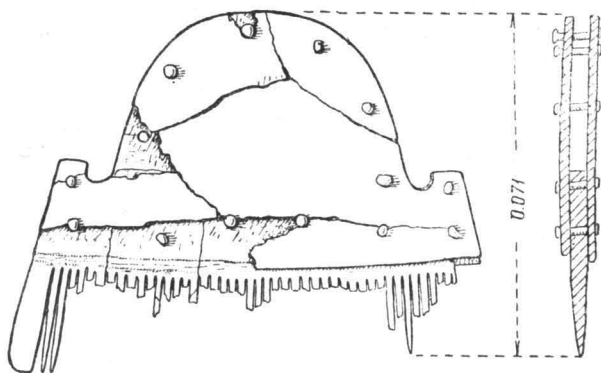

Fig. 9. — Ionășeni — la Țințirim. Pieptene de os cu nituri de aramă (sec. III—IV e. n.).

roasă, mărgelile de sticlă, o lamă de cuțit și probabil și un virf de săgeată de fier, un pieptene de os întreg, cu spinarea arcuită și cu aripi scurte laterale, făcut din două plăci prinse cu nituri de aramă (fig. 9), arcul unei fibule de bronz cu piciorul răsucit pe dedesubt și mai multe oase de animale. După condițiile de zăcere ale acestor resturi de locuire, s-a presupus că cea mai mare parte din ele provin din complexe de locuire, care au fost deranjate de diferite lucrări agricole de pe acest loc. În afară de acestea, tot în depunerea de aici, s-au mai găsit și câteva fragmente ceramice din perioada feudală (sec. XV—XVI), care sînt în legătură, desigur, cu așezarea contemporană din apropiere.

În general, ceramica descoperită în această așezare se aseamănă cu aceea din așezările recent cercetate de la Dancu și de « Pe Cuha » la Trușești, fiind reprezentată prin aceleași categorii de vase, lucrate la roată, din pastă cenușie fină sau zgrunțuroasă, prin vase lucrate cu mîna, prin resturi de amfore romane și vase din pastă foarte fină de culoare neagră și cu lustru în exterior.

Formele obișnuite de vase sînt acelea de oale cu marginea răsfîrîntă, străchini, castroane și căni, de cele mai multe ori cu buza neîngroșată sau ușor îngroșată în exterior, precum și de oale sau vase mari și pintecoase cu buza plată, mult lățită în afară și uneori puțin și în interior. Fundul acestor

vase este simplu sau în ramă, arcuită sau fațetată. În ceea ce privește decorul, unele din aceste vase sînt decorate în partea superioară cu una sau poate chiar cu două dungi orizontale în relief, cu motive stampilate în formă de rozete, sau cu motive lustruite formate din linii orizontale în zig-zag, simple sau suprapuse, și asociate, în acest caz, cu serii verticale de motive rombice, neregulate, tot lustruite.

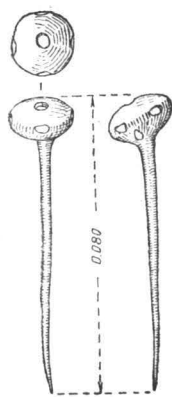
Ținînd seama de caracterele ceramicii și ale celorlalte obiecte descoperite în așezarea de la Țintirim, în primul rînd pieptenele de os și fibula de bronz cu piciorul îndoit pe dedesubt, se poate admite că această așezare datează din sec. IV e. n., ca și așezările de la Dancu și de Pe Cuha, fiind contemporane cu cele 13 morminte de înhumatie descoperite pînă în prezent pe Țuguia. Nu se poate însă preciza în momentul de față, cărei așezări îi aparține grupul celor 13 morminte de pe Țuguia, datînd din epoca migrațiilor.

În afară de aceasta, din cele descoperite rezultă că așezarea de la Țintirim aparține unei populații băștinașe în legătură cu popoarele în migrație, care s-a îndeletnicit cu agricultura, creșterea vitelor, vinatul și pescuitul, iar în ceea ce privește meșteșugurile, în primul rînd cu acela al olăriei, iar apoi al producerii obiectelor de fier și de lut ars.

III. DANCU

La cca 3 km est de orașul Iași, pe panta domoală a terasei inferioare a Bahluiului, începînd de la aproximativ 100 m de marginea răsăriteană a satului Dancu pînă în apropiere de Holboca, se întind, răspîndite pe o suprafață de 5—6 ha, resturile unei așezări de la începutul epocii migrațiilor. Orientată spre sud, această așezare prezintă o poziție larg deschisă spre șesul Bahluiului.

Fig. 10. — Dancu. Ac de bronz cu capul globular și ajurat.

Descoperirea stațiunii de la Dancu a avut loc încă din vara anului 1952 datorită unor cercetări de suprafață efectuate de către Emilia și Neculai Zaharia, profesori din învățămîntul mediu. Cu un an mai înainte, în cuprinsul acestei stațiuni s-a descoperit întîmplător la suprafața solului un ac de bronz cu capul globular ajurat (fig. 10).

În vederea cunoașterii urmelor de locuire din această așezare, între 9 și 20 august 1954 s-a efectuat aici un sondaj, care a constatat din săparea a două șanțuri paralele, de 35×1 m, la o distanță de 10 m unul de altul și aproximativ perpendiculare pe limita de nord a albiei majore a Bahluiului.

Rezultatele obținute în urma acestor săpături, care s-au soldat cu identificarea a patru complexe de resturi de locuire în formă de semibordeie, le prezentăm în cele ce urmează.

Din punct de vedere stratigrafic, s-a constatat că sub solul vegetal actual, de culoare brună, avînd o grosime de 0,10 — 0,28 m și conținînd resturi arheologice, se află o depunere brun-cenușie, a cărei grosime variază între 0,15 și 0,35 m și care capătă un aspect foarte cenușu în preajma și în umplutura gropilor semibordeiilor. La baza acestor depuneri se găsește un sol virgin, de culoare cafeniu-închis, corespunzător solului vegetal vechi.

Resturile de locuire, constînd din fragmente ceramice, oase de animale, precum și dintr-un număr restrîns de obiecte, provin din depunerea brună-

cenușie, ele fiind mai abundente în apropierea și în interiorul gropilor semi-bordeiilor.

Din cele patru semibordeie, identificate cu ocazia acestui sondaj, s-au cercetat în întregime numai două, celelalte două fiind doar secționate, urmînd a fi epuizate într-o altă campanie de săpături.

După observațiile făcute asupra gropilor semibordeiilor, rezultă că ele sînt de formă semiovală, în plan, cu lungimea maximă de 5—6 m și lățimea maximă de 2,5—3,5 m; profilul lor este în formă de escarpă, orientată spre sud, adîncimea de 0,35 — 0,60 m.

Forma de escarpă a gropilor a fost determinată de panta terenului în vederea obținerii unei poziții orizontale cît mai perfecte a «dușumelei» locuite.

Umplutura acestor gropi o constituie cenușa, amestecată cu fragmente ceramice, oase de animale și bucăți calcinate de lut amestecat cu o mare cantitate de bălegar fără pari sau nuiile.

Fundul și pereții gropilor semibordeiilor sînt foarte bine bătătorite. Într-un singur caz (semibordeiul 1), a fost semnalată pe fundul gropii, prezența unei «podine calcinate, compacte, din lut amestecat cu nisip, de formă neregulată, de culoare cenușiu-închis în exterior și roșu-cărămiziu în secțiune.

Avînd în vedere că această «podină» ocupă aproape 1/3 din suprafața fundului gropii, am putea să o punem, în legătură, eventual, cu resturile unei dușumele special amenajate. De asemenea, pe fundul tuturor gropilor s-au găsit mici porțiuni de arsuri, care constituie probabil urmele unor vetre.

Deși deocamdată o reconstituire a suprastructurii semibordeiilor nu s-a putut face, totuși, în legătură cu acestea am putea pune cele cîteva gropi adînci de 0,20—0,25 m și cu diametrul de 0,15—0,30 m, descoperite în semibordeiul 2.

De asemenea, nu s-a putut stabili nici partea rezervată intrării. Avînd în vedere însă forma de escarpă, orientată spre sud, a gropilor semibordeiilor, se poate crede că intrarea se făcea prin această parte.

În inventarul așezării de la Dancu, un loc deosebit îl ocupă ceramica (fig. 11). Din acest punct de vedere remarcăm că formele și decorul sînt strîns legate de pasta din care e lucrată ceramica.

În ceea ce privește cantitatea, pe primul plan se situează ceramica de tradiție Latene, din pastă fină, de culoare cenușiu-deschis sau cenușiu-negricioasă, lucrată la roată (fig. 11: 1—6, 8—10, 13—15). Din această categorie mai face parte și o cantitate restrînsă de fragmente ceramice dintr-o pastă de culoare brun-deschis sau cu firnis negru în exterior. Formele de vase caracteristice acestei categorii de pastă sînt: castronul bicontronic cu marginea mai mult sau mai puțin răsfrîntă și buza ușor îngroșată (fig. 11: 5—6, 6, 8—15), cupa (strachina) de dimensiuni reduse, cu umerii accentuați (fig. 11: 14), precum și vasul borcan cu buza plată, uneori lățită orizontal și îngroșată în interior și exterior (fig. 11: 1—4). Fundurile acestor vase sînt de obicei prevăzute cu ramă (fig. 11: 9—10). Decorul caracteristic acestei categorii constă din linii în zig-zag, unite între ele, foarte ușor adîncite și lustruite (fig. 11: 15) sau din serii de puncte imprimate (fig. 11: 14).

Aproape tot atît de frecventă este ceramica din pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie sau cenușie brună, lucrată la roată (fig. 11: 11). Forma caracteristică acestei categorii o constituie vasul-borcan de formă bitronconică, cu profilul curbat, în diferite variante.

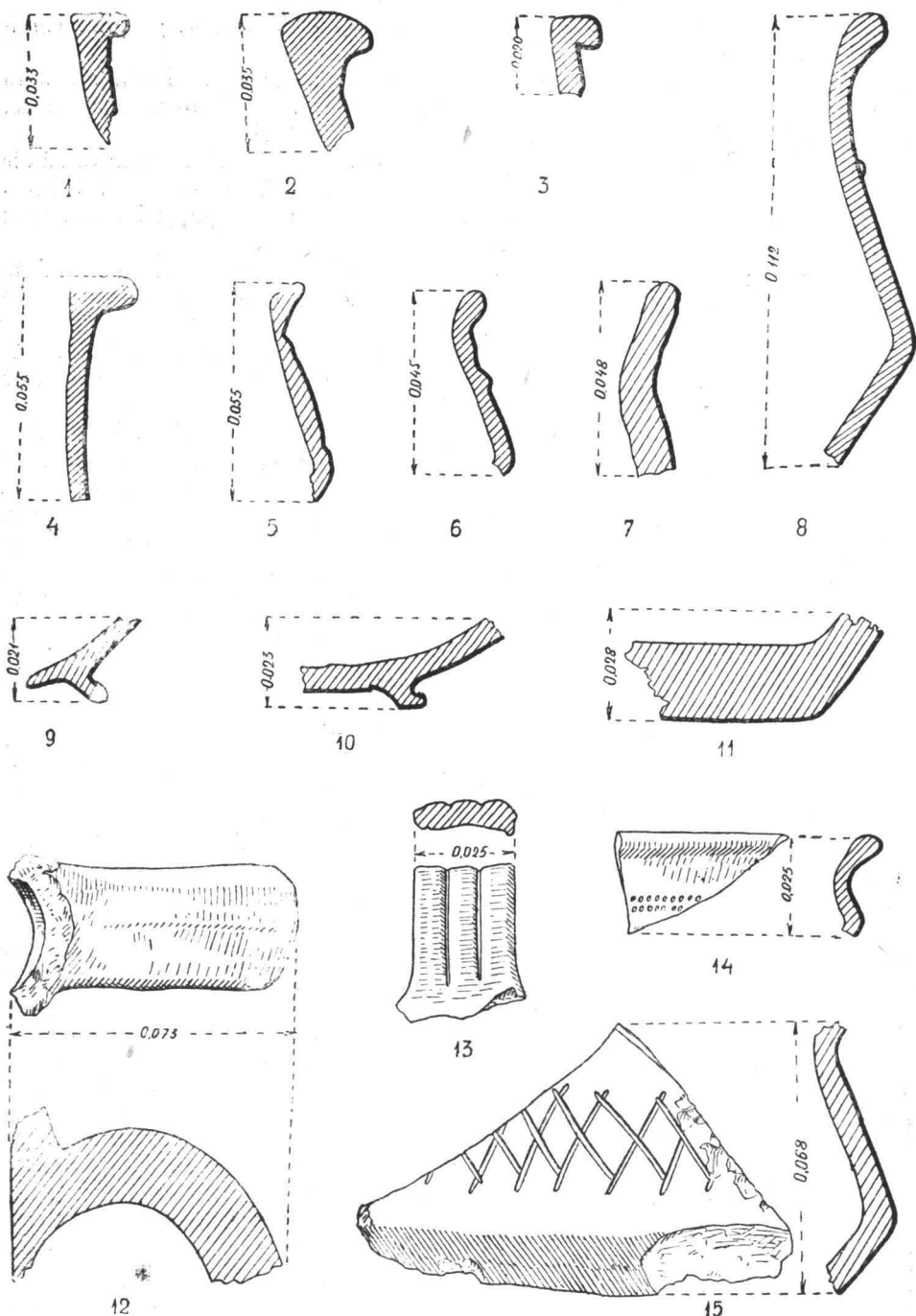

Fig. 11. — Dancu. 1—6, 8—10, 13—15: ceramică cenușie fină, lucrată la roată; 11: fund de vas din pastă zgrunțuroasă, lucrat la roată; 7: buză de vas din pastă poroasă, lucrat cu mîna; 12: toartă de amforă romană (sec. III—IV e. n.).

În ceea ce privește decorul întâlnit pe formele lucrate din această pastă, el constă din linii incizate paralele, în unele cazuri asociate cu linii incizate vârluite.

În așezarea de la Dancu, se prezintă în cantitate foarte redusă ceramica din pastă grosolană, lucrată cu mîna (fig. 11: 7). Demn de remarcat este că din această categorie face parte și un fragment de afumătoare de tip tradițional dacic.

În afară de aceste trei categorii ceramice de factură autohtonă, cu ocazia săpăturilor de la Dancu au mai fost descoperite și câteva fragmente ceramice de factură romană, reprezentate prin câteva cioburi și o toartă de amforă (fig. 11: 12) și un fragment de *terra sigillata*.

Pe lângă ceramică, tot atît de importante sînt și cele câteva obiecte din lut, și bronz, ieșite la iveală în cursul săpăturilor, dintre care menționăm: 2 greutăți prismatice din lut ars, 3 fusaiole bitronconice din lut ars, precum și câteva fragmente dintr-o aplică, poate de fier, cu urme de patină verde, rezultate desigur, din contactul cu un obiect de bronz.

De asemenea mai este de menționat o fibulă de bronz cu piciorul îndoit pe dedesubt, cu arcul de secțiune plan-convex (fig. 12), databilă în sec. III-IV e.n.

Întregul material descoperit în urma sondajului din așezarea de la Dancu, în deosebi ceramica, prezintă afinități cu acela din așezările din aceeași vreme de la Poienestii (raionul Vaslui) și Glăvăneștii Vechi și Holboca (raionul Iași).

Avînd în vedere tipul fibulei și al ceramicii, așezarea de la Dancu se poate situa în timp la începutul epocii migrațiilor, în sec. III-IV e.n.

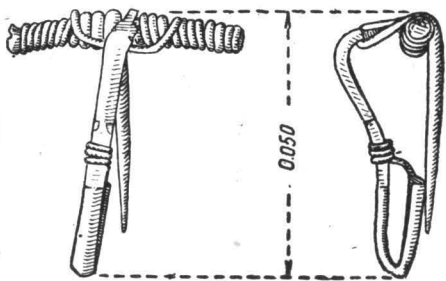

Fig. 12. — Dancu. Fibulă de bronz cu piciorul îndoit pe dedesubt (sec. III-IV e. n.).

IV. LUNCA CIUREI

La est de calea ferată Iași-Vaslui, în regiunea de culmi împădurite care coboară din masivul Birnova spre gara Ciurea, se întinde, paralel cu linia ferată, culmea prelungă a Dealului lui Vodă, pe care se află comuna Ciurea. La nord de această comună, pe panta de est a dealului, se află Lunca Ciurei, pe teritoriul căreia s-a descoperit stațiunea din epoca a doua a fierului. Panta de nord-est, spre botul dealului, se pierde în șesul Tinoasei, format de cursul superior al pîrîului Nicolina, care curge spre Iași. Așezarea din a doua epocă a fierului se află imediat la nord de satul Lunca Ciurei, pe un pînten jos desprins din panta de nord-est a Dealului lui Vodă, în marginea șesului Tinoasei. Panta de est a pîntenului și partea șesului imediat limitrofă poartă numele de «Chihan».

Pe suprafața acestui pînten, pe ambele pante de est și vest, s-au cules în 1952, de către prof. Emilia și Neculai Zaharia, numeroase fragmente de ceramică indigenă și de amfore grecești rhodiene. Această descoperire a făcut obiectul unei prezentări în toamna anului 1952 la Filiala Iași a Academiei R.P.R. de către prof. D. Tudor, Emilia și Neculai Zaharia, iar concluziile

istorice au fost prezentate la Sesiunea Academiei R.P.R., la București, în 1953 în comunicarea prof. D. Tudor¹.

În cadrul sondajelor efectuate pe șantierul Trușești în septembrie 1954, s-a hotărât un sondaj și în această așezare importantă pentru problema culturii geto-dace din mijlocul Moldovei. Pe panta de est a pînului pe care se află așezarea, s-au săpat patru șanțuri orientate de la nord-est la sud-vest și măsurind în medie 20 m × 1 m: șanțurile I—III pe poala pantei, la interval de 10 m și șanțul IV mai sus, spre mijlocul pantei, la un interval aproape dublu față de șanțul III.

Stratul de pământ vegetal este spălat, sau în tot cazul redus la pătura arabilă actuală, de culoare brună, și groasă numai de 0,20 m, care atinge direct stratul de cultură brun-cenușos, tot atât de subțire. Spre culmea pînului de deal, stratul vegetal apare ușor îngroșat, fragmentele ceramice de la suprafața ogoarelor devenind aici mai rare. Subsolvul așezării este constituit de stratul argilos brun-galben. Subțirirea stratului vegetal, care acoperă așezarea, explică apariția la suprafața ogoarelor a numeroaselor fragmente ceramice aparținând nivelului de locuire al așezării: ceramică brună getică lucrată cu mina, ceramică neagră zisă « bastarnică », fragmentele și mânușile stampilate de amfore rhodiene.

În punctele unde stratul de cultură atinge grosimea mai mare, în medie 0,50 m — 0,75 m, este vorba de fundurile adâncite ale colibelor-bordeie, care caracterizează această așezare. În aceste puncte, șanțurile II și IV au fost lărgite prin case, în care s-a delimitat conturul acestor funduri de locuință. Astfel au fost săpate în total un bordei pe traseul șanțului II (bordeiul 1) și două bordeie pe traseul șanțului IV (bordeiele 2 și 3). Planul acestor case-bordeie are o formă patrulateră cu laturile larg arcuite, un dreptunghi de 5 m × 3,75 m la bordeiul 1 și un pătrat de 10 m × 10 m la bordeiul 2. Planul bordeiului 3 are apărnt o formă semicirculară cu diametrul de 9 m, dar în partea anterioară, corespunzătoare diametrului, conturul lui exact nu a putut fi determinat.

În unul din colțurile bordeiului, dar nu alipită de perete, se află resturi de la o vatră joasă, construită la suprafața solului printr-o simplă lipitură de lut întărit în foc.

Din umplutura de cenușă și cărbune a fundului bordeielor s-a scos o cantitate mare de oase de animale (mai ales din bordeiul 1) și de fragmente ceramice și un număr mic de unelte sau podoabe.

Ceramica prezintă categorii cu totul diferite: ceramică indigenă lucrată cu mina sau la roată, din epoca Latène II, ceramică neagră numită « bastarnică », lucrată tot cu mina, o mare cantitate de fragmente de amfore grecești și câteva fragmente de vase elenistice de import.

Ceramica lucrată cu mina prezintă o grupă indigenă în pastă grosieră cu material pisat, de culoare brună și cenușie din cauza arderii inegale (fig. 13: 1, 3, 8), o grupă de ceramică în pastă fină amestecată cu nisip și fire mici de cvart alb, acoperită cu lustru negru, uneori șters (fig. 13: 2, 4, 7). Formele principale ale grupei indigene sînt borcanul cu umerii ridicați sau lăsați și cu buza dreaptă sau răsfrîntă, simplă sau îngroșată și chiar fațetată (fig. 13: 1); borcanul în formă de sac cu gura largă sau îngustată și cu marginea buzei

¹ D. Tudor, Amfore elenistice descoperite în adîncul teritoriului R.P.R., în Studii și referate privind istoria Romîniei, partea I-a, București, 1954, p. 81 și urm.

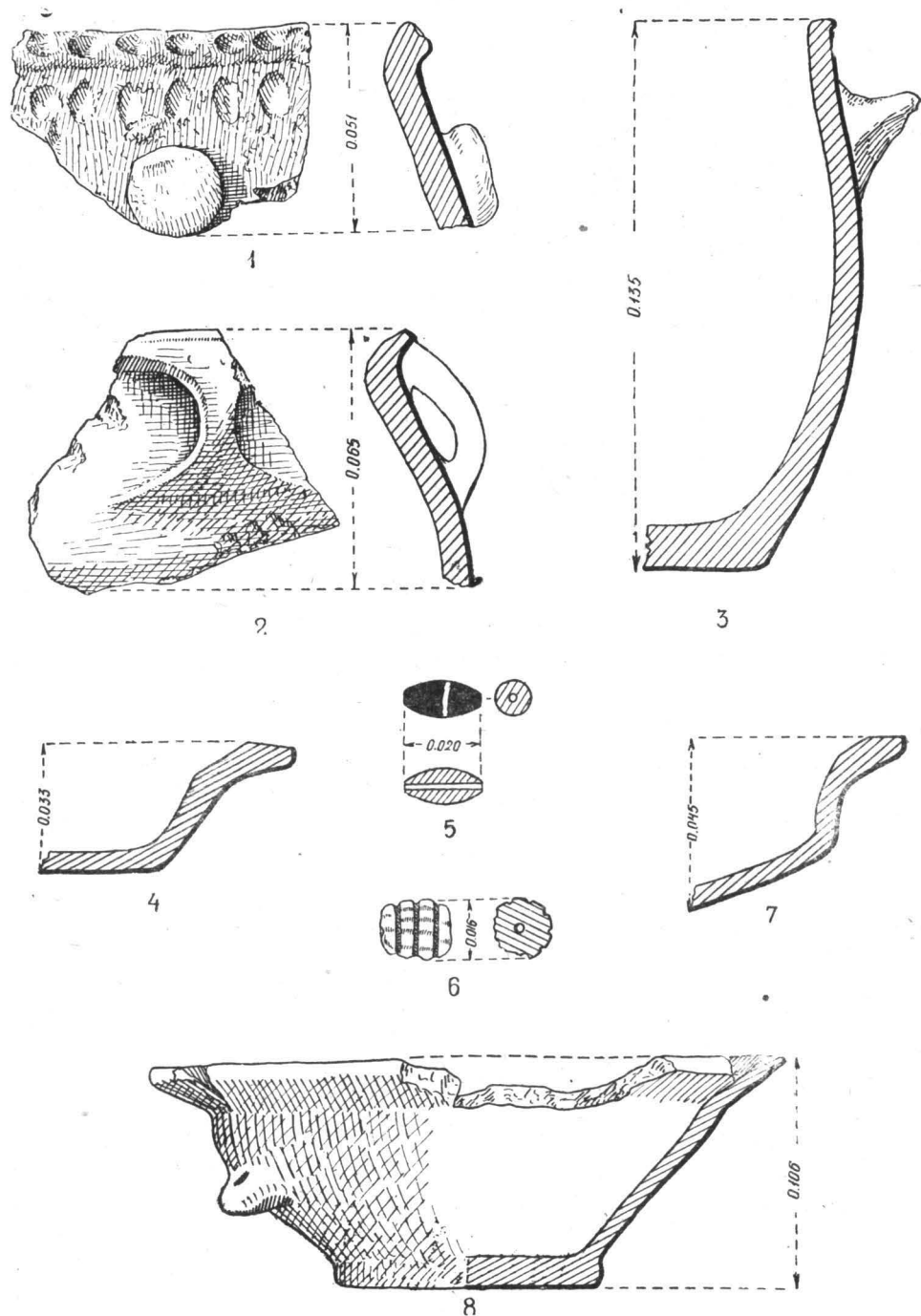

Fig. 13. — Lunca Ciurei. 1, 3, 8: ceramică getică lucrată cu mâna; 2, 4, 7: ceramică de tip « bastarnic »; 5—6: mărgelile din pastă de sticlă colorată (sec. II î.e.n.).

retezată, de tradiție izbitor hallstattiană (fig. 13: 3); strachina cu buza simplă verticală ori întoarsă înăuntru, ca în Hallstatt, sau cu buza lată și oblică în sus (fig. 13: 8). Vasele acestei grupe au suprafața lucioasă sau acoperită cu barbotină poroasă. Unele vase poartă pe umăr briuri alveolare sau crestăte întrerupte de proeminențe simple, de tradiție hallstattiană. Uneori apar numai alveole dispuse în șir pe umăr sau pe buza vasului (fig. 13: 1). Alte vase prezintă proeminențe perforate, obișnuite pe ceramica de epocă Latène de la Poiana-Tecuci.

Grupa a doua, a ceramicii identificate ca «bastarnică» în necropola de la Poienești-Vaslui, repetă pe de o parte în pastă cu lustru negru formele primei grupe lucrate în pastă grosieră, cum sînt borcanele și străchinile, iar pe de altă parte prezintă forme proprii, identice cu vasele de la Poienești, cum sînt străchinile și castroanele cu buza fațetată și toarta în formă de X (fig. 13:

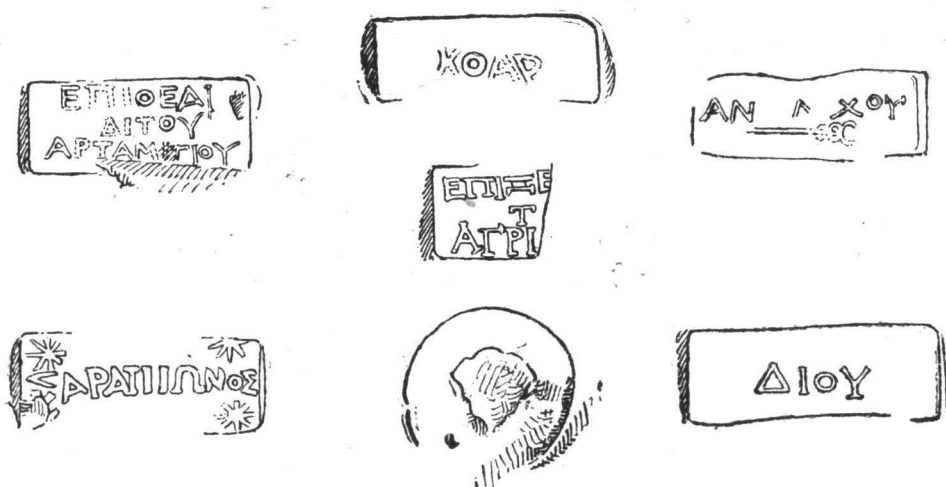

Fig. 14. — Lunca Ciurei. Mănuși stampilate de amfore rhodiene.

2, 4, 7), ceașca tronconică de aceeași formă dar de dimensiuni mici, craterele cu gura îngustată și buza simplă verticală etc.

Ceramica, lucrată la roată este într-o foarte mică măsură indigenă; câteva fragmente în pastă fină cenușie mai închis și cu lustru în exterior, provenind de la o cană de o formă deosebită de a căinii Latène de la Poiana.

În general, ceramica lucrată la roată este de origine grecească, venită ca import din coloniile pontice. Astfel s-au găsit: cupe elenistice cu firnis deschis lucrate în colonii și amfore cu mănușile stampilate, originare din insula Rhodos.

Unelte sînt reprezentate prin lame de cuțitașe de fier de tip Latène II, prin arcere (cute) de piatră de gresie fină, perforate, sau prin rișnițe de piatră primitive, ca și în stratul corespunzător de la Poiana. Fusaiiolele de lut ars sînt de forme diferite, bitronconice înalte, ca la Poiana, sau plate.

Podoabele găsite sînt în genere mărgelile din pastă de sticlă colorată, decorate cu ochi de culoare mai deschisă (fig. 13: 5—6), obișnuite la Poiana în epoca a doua a fierului.

Datarea așezării de la Lunca Ciurei este stabilită prin asocierea grupelor de ceramică. Exemplarele de ceramică neagră cu buza fațetată și torțile în X, care servesc în cimitirul de la Poienеști-Vaslui ca urne de incinerare¹, sînt dateate, prin fibulele găsite în urnele de la Poienеști, în perioada Latène II². La Lunca Ciurei această ceramică se află în bordeie împreună cu fragmente din amfore. Între acestea din urmă sînt și 10 fragmente de torți de amfore rhodiene, stampilate. Pasta e caracteristică amforelor rhodiene elenistice, de culoare roz, iar suprafața fragmentelor e acoperită cu o « engobe » de culoare alb-gălbuie. Forma torților este și ea caracteristică: sînt îndoite în unghi drept. Din cele zece exemplare numai șase pot fi citite, restul avînd stampilele cu suprafața roasă. Pe una din torți se găsește numele preotului rhodian eponim Xenophantos sau, mai sigur, Xenophon, și numele lunii de fabricație a amforei, Agrianios. După lista de preoți rhodieni, publicată de Hiller von Gaertringen în Real-Encyclopädie, Suppl., s.v. Rhodos, ambii preoți au ocupat funcții între 220—180 î.e.n. Pe o altă stampilă este numele preotului Theaidetos și al lunii Artamitios. După aceeași listă, Theaidetos a funcționat între 200—190 î.e.n.

Restul stampilelor descifrabile poartă numai nume de fabricanți: Antimachos, cu emblema sa, un Kerkeion care a funcționat după preotul Athanodotos (220—180 î.e.n.). Altă stampilă cuprinde numele lui Sarapion. În sfîrșit, singura stampilă rotundă din cele zece exemplare (restul fiind dreptunghiulare) poartă în mijloc emblema rhodiană, trandafirul de Rhodos, inscripția propriu-zisă fiind ștearsă. Pe baza celor trei exemplare care se pot data între 220—180 (unul cu mai multă precizie chiar, între 200—190 î.e.n.), se poate ajunge la concluzia că și celelalte fragmente de torți de amfore, găsite împreună, aparțin aceleiași perioade.

V. RECUNOAȘTERI ARHEOLOGICE ÎN RAIONUL TRUȘEȘTI

Cercetările de suprafață ale colectivului șantierului Trușești au continuat și în campania din anul acesta, completîndu-se astfel numărul așezărilor vechi de pe teritoriul localităților din acest sector al văii Jijiei:

1. Albești (r. Trușești).

În marginea de nord a satului, pe înălțimea « Cotul lui Nagiț », care se continuă spre est cu locul numit « La Urzicărie », s-au identificat două așezări mari, dintre care una aparține fazei Cucuteni A și cealaltă perioadei feudale (sec. XV—XVII).

a) Așezarea Cucuteni A de pe înălțimea « Cotul lui Nagiț », prin poziția ei dominantă deasupra șesului Jijiei, se aseamănă cu așezarea cucuteniană de pe Țuguia și cu aceea de pe Holmul de la Buhăcenii.

La suprafața solului se observă numeroase bucăți de lipitură de la locuințele neolitice și numeroase fragmente ceramice de stil A cu decor pictat sau alucit. S-a găsit, de asemenea, un topor plat de piatră.

b) Pe locul « La Urzicărie », urmele de locuire ale așezării feudale se observă atît la suprafața solului, cît și în ruptura malului dinspre Albești.

2. — Drislea (r. Trușești).

a) În marginea de sud-est a satului, pe capul dealului « Frăsinești » (Frăsinei), s-au cules, la suprafața ogoarelor, fragmente ceramice cucuteniene, dintre care unele par a fi din faza Cucuteni B.

¹ Cf. Radu Vulpe, op. cit., p. 428 și urm.

² Ibidem, p. 422 și urm.

b) În marginea de sud-vest a satului, la sud de drumul dinspre Botoșani, pe locul numit « Siliște », s-au cules fragmente ceramice de caracter diferit: hallstattiene, din epoca migrațiilor și de siliște moldovenească din sec. XV—XVII.

3. *Birsănești* (r. Trușești).

Pe locul numit « Livada Popii » s-au găsit resturi feudale, probabil din sec. al XVIII-lea.

4. *Ionășeni* (r. Trușești).

În marginea de sud-est a satului, pe locul « La Pivniță », s-au găsit resturi ceramice și de obiecte de fier din sec. al XIX-lea.

În concluzie, prin lucrările efectuate în cadrul planului Șantierului Trușești pe anul 1954, s-au continuat săpăturile în așezarea cucuteniană de pe Țuguieța și în așezarea hallstattiană de pe Movila din șesul Jijiei și au fost executate patru sonde în așezări aparținând epocii a doua a fierului (Lunca Ciurei) și epocii migrațiilor (Trușești — Pe Cuha, Ionășeni—La Țintirim și Dancu).

Cu privire la locuirea neolitică de pe Țuguieța s-au adus date noi referitoare la sistemul de construcție a locuințelor și s-a întregit planul așezării.

Așezarea de la Lunca Ciurei este prima așezare de acest tip săpată în această parte a Moldovei. Atât prin sondajul efectuat aici, cât și prin cercetările de suprafață întreprinse de colectivul Muzeului de Antichități din Iași în anii 1953 și 1954 în zona de contact dintre depresiunea Prutului mijlociu și podișul central moldovenesc, prin care s-au determinat și alte așezări de tip Lunca Ciurei, s-au adus contribuții importante la cunoașterea celei de a doua epoci a fierului în Moldova. Așezarea datează din perioada Latène II (sec. II î.e.n.) și corespunde perioadei mai vechi din așezarea Latène de la Poiana — Tecuci. În această vreme comerțul orașelor grecești de la Marea Neagră, documentat prin mărgelile de sticlă și numărul relativ mare al resturilor de amfore rhodiene, s-a extins pînă în această regiune îndepărtată a Moldovei, stimulînd activitatea economică și deschizînd gustul pentru lucrurile de import din sud în pătura conducătoare a societății băștinașe și sedentare imediat anterioare epocii lui Burebista. În felul acesta s-a contribuit la accentuarea diferențierilor sociale, grăbindu-se descompunerea organizației gentilice a societății locale.

De asemenea, sondele executate în cele trei așezări din epoca migrațiilor reprezintă o contribuție nouă pentru perioada de început (sec. III—IV) a acestei epoci, atât cu privire la tipul de așezare, cât și la caracterul formelor de cultură materială. Dacă ținem seama și de cercetările de suprafață efectuate în 1953 și 1954 de colectivul Muzeului din Iași, în întreaga depresiune a Prutului mijlociu și în marginea de nord a podișului central moldovenesc, prin care s-a determinat un număr important de cca 50 de așezări din aceeași perioadă, concluziile trase din sondarea celor trei așezări capătă un caracter de ordin mai general. Pe un spațiu relativ mare de pe teritoriul Moldovei ne aflăm în fața unui grup cultural în care tipul de așezare este exclusiv acela al așezărilor deschise și extinse pe locuri joase, de preferință pe terasele apelor. Ceramica din toate aceste așezări, care reprezintă de fapt singurele așezări existente în acea vreme în această regiune a Moldovei, este identică cu ceramica grupului de necropole cunoscute pentru aceeași perioadă atât pe Nipru (Cernehov, Romașki), cât și în Transilvania (Sîntana de Mureș), în Moldova

Carpatică (Izvoare), sau în Cîmpia Munteniei (Spanţov). Ceramica caracteristică şi predominantă cantitativ este de origine Latène şi reprezintă evoluţia ceramicii geto-dacice în epoca imperială romană tirzie. Atît în aşezările din Moldova, cit şi în necropola de la Spanţov, apar forme de vase tipice geto-dacice (opaiţul în formă de ceaşcă tronconică cu o toartă) din epoca Latène. Cel puţin pentru spaţiul Moldovei şi al Munteniei, aceste transmisiuni culturale, întîlnite nu numai în necropole, ci şi în aşezări de tip sătesc, arată caracterul geto-dacic al populaţiei purtătoare a civilizaţiei din sec. III—IV şi deci continuitatea acestei populaţii autohtone imediat după părăsirea Daciei. Atestarea pe cale arheologică a caracterului geto-dacic al populaţiei din cuprinsul Moldovei, în aceste secole, corespunde de fapt menţiunărilor exprese din textele clasice referitoare la dacii liberi.

Aceste rezultate preţioase pentru problema continuităţii culturilor materiale în Moldova pun imperios problema adîncirii cercetărilor pentru aceste epoci abia schiţate. Totodată se scot în evidenţă şi lacunele pe care le prezintă arheologia Moldovei pentru epoci întregi. Referindu-ne numai la perioadele în legătură cu sondajele efectuate, se impune cercetarea epocii hallstattiene tirzii şi a originii culturii din a doua epocă a fierului descoperite în aşezările de tip Lunca Ciurei. De asemenea se impune cercetarea perioadei de înflorire a culturii Latène în timpul statului dac sub Burebista şi Decebal şi în vremea corespunzătoare provinciei Dacia, perioadă care separă cultura getică de la Lunca Ciurei de aceea a secolelor III—IV e.n. În sfîrşit, problema continuităţii elementului autohton în Dacia şi a formării definitive a poporului român se pune, din punct de vedere arheologic, abia cu cercetarea aspectelor culturale care succed perioadei timpurii a migraţiilor. Prin recunoaşterile de suprafaţă făcute de Muzeul din Iaşi se cunosc asemenea aşezări, a căror săpare metodică ar aduce unele soluţii la problemele puse.

M. Petrescu-Dimboviţa (responsabil). Membri: M. Dinu, A. Florescu, F. Bobu Florescu, A. Niţu, D. Ştefan, F. Zaharia, N. Zaharia. Studenţi: Gh. Bujoreanu, M. Brudiu, M. Florescu, I. Ordentlich, G. Popa, D. Teodoru, M. Zamşteanu, A. Zub.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАСКОПКИ В ТРУШЕШТИ

(КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ)

В 1954 г. в течение двух месяцев производились раскопки неолитического поселения на Цугуе и поселения начала первой эпохи железа, в ее окрестностях, в Мовиле, на равнине Жижи и археологические исследования в районе Трушешти. Помимо этого производились разведки в поселениях второй эпохи железа в Лунке Чурей и в поселениях эпохи переселения народов у с. Ионэшешти, Трушешти и Данку. На возвышенности Цугуе в Трушешти (район Трушешти) была обследована площадь 1800 м. Раскопки обнаружили 11 неолитических жилищ, несколько пристроек и 18 неолитических ям, спорадические остатки обитания первой эпохи железа и эпохи переселения народов 4 погребения первой эпохи железа и 2 погребения с трупоположением эпохи переселения народов; в могиле одного из погребений были вырыты боковые выступы для деревянной покрывки, на которой лежали части лошадиного скелета.

Из этих и ранее полученных данных следует, что раскопками площади свыше 14 300 м², произведенными в 1951—1954 гг. включительно, в Цугуте было обнаружено 55 неолитических обитаний, свыше 30 пристроек и 150 ям, оборонительный ров поселения, 125 погребений первой эпохи железа и 13 погребений эпохи переселения народов.

Из 11 обнаруженных до последнего времени помещений полностью было вскрыто лишь 8, 5 из которых принадлежат фазе Кукутени А, а 3 — фазе Кукутени В.

Исследованные жилища лежали на глубине 0,60 — 0,80 м. Размеры одного из них достигали 90 м², размеры же остальных жилищ не превышали 10—50 м².

Судя по расположению помещений, впервые обнаруженных в плане поселения, следует, что они находились вне центра поселения Кукутени А, в секторе, в котором жилища, принадлежащие фазе Кукутени В, являются более частыми.

Любопытные наблюдения были сделаны в связи с стратиграфией поселения и системой постройки домов. В отношении стратиграфии было установлено, что остатки обитания фазы Кукутени В не всегда перекрывают обитания Кукутени А и иногда встречаются в том же слое фазы Кукутени А (хотя и принадлежат к различным эпохам).

В связи с системой сооружения жилищ в одном случае (жилище XLVIII) точно восстановлена структура стен и их высота, не превышающая 2,05 м. По остаткам сохранившейся глиняной обмазки можно заключить, что для промежуточных стен внутри неолитических жилищ фазы Кукутени А использовались деревянные фундаменты.

Главными строительными деталями внутри помещений фазы Кукутени А являлись алтари круглой формы и в одном случае прямоугольной формы с слегка вогнутыми стенками.

В инвентаре жилищ фазы Кукутени А была сделана весьма ценная находка глиняного идола формы небольшого конуса, на верхней части которого помещалась стилизованная человеческая голова. Благодаря этой находке можно объяснить назначение небольших глиняных конусов, часто встречающихся в неолитических поселениях Молдавии и УССР.

В Мовиле, на равнине Жижи, были установлены южный и северный пределы 2-го и 3-го слоев поселения.

Поселения эпохи переселения народов (III—IV вв.) в Трушешти Пе Куха и Ионэшени на Цинтирме (район Трушешти) и Данку (район Яссы) неукрепленного типа и распространяются вдоль террас долин.

Типы жилищ различны. В Ионэшени и Данку встречаются полуземлянки, в Данку — полукруглой формы и срезанные в виде эскарпа. В поселении Пе Куха наблюдаются наземные жилища с очагами на настиле из песчаниковых плит.

По своему типу эта керамика идентична керамике некрополей черняховского типа на Днестре или некрополя Синтана де Муреш в Трансильвании, датируемой III—IV вв. н.э.

В поселении Пе Куха были найдены железные инструменты — серп и большое долото.

Украшения, костяные гребни, отделанные бронзой, обнаруженные в Цинтирме и Пе Куха, и фибулы из Ионэшени и Данку напоминают характерные типы из Черняхова и Синтаны де Муреш.

В поселении Пе Куха были вскрыты две гончарные печи с одной общей ямой. Эти печи характерны для миграционной эпохи; на первой печи видна доска с отверстием, опирающаяся на центральный столб, а на второй — на среднюю стенку. Печи не имеют свода, но наружная топка печи защищена глиняным ободком.

В Лунке Чурей (село Чуря, район Яссы) в нижней части холма открыто поселение типа Латен II (I в. до н.э.), состоящее из жилищ типа четырехсторонней полуземлянки с выгнутыми стенами.

Местная керамика ручной лепки близка керамике более раннего периода гето-дакийских поселений Пояна — Текучи. Керамика, изготовленная на гончарном круге, сводится лишь к нескольким фрагментам из тонко-серой массы.

Помимо керамики местного производства было найдено довольно большое количество черно-глазурованной керамики с гранеными венчиками и ручками в виде X, идентичной керамике, называемой «бастарнской», обнаруженной в некрополе трупосожжения латенской эпохи в Поенешти-Васлуй.

В выводах социально-экономического порядка, касающихся керамики местного производства этой эпохи, важное место занимает керамика из греческих колоний, в частности родосские амфоры с клеймами на ручках.

Бусы из стеклянной цветной пасты, характерные для латенской эпохи, являлись также привозными объектами.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1 — Трушешти-Цугуэта. Платформа дома XLVIII из обожженного самана.

Рис. 2 — Трушешти-Цугуэта. 1 — костяное шило; 2 — костяное долото; 3 — погребушка из обожженной глины; 4 — плоский каменный топор; 5 — роговое острие; все эти предметы относятся к поселению фазы Кукутени А.

Рис. 3 — Трушешти-Цугуэта. Сосуд с расписной орнаментацией фазы Кукутени А.

Рис. 4 — Трушешти-Цугуэта. Сосуд с углубленным рисунком фазы Кукутени А.

Рис. 5 — Трушешти-Цугуэта. 1 — глиняный конический идол; 2 — глиняный идол троянского типа.

Рис. 6 — Трушешти - Пе Куха. Разрез печи 1 эпохи переселения народов (III—IV вв.).

Рис. 7 — Трушешти - Пе Куха. Горлышко амфоры с греческой надписью красного цвета (III — IV вв.).

Рис. 7а — Трушешти - Пе Куха. Надпись (деталь).

Рис. 8 — Трушешти - Пе Куха. 1 — железное долото; 2 — железный серп (III — IV вв.).

Рис. 9 — Ионэшени - Пе Цинтирим. Костяной гребень с медными украшениями (III — IV вв.).

Рис. 10 — Данку. Бронзовая булавка с глобусообразной ажурной головкой.

Рис. 11 — Данку. 1 — 6, 8 — 10, 13 — 15 — тонко-серая керамика изготовленная на гончарном круге; 11 — дно сосуда из зернистой массы, изготовленного на гончарном круге; 7 — венчик сосуда из пористой массы ручной лепки; 12 — ручка римской амфоры (III — IV вв.).

Рис. 12 — Данку. Бронзовая фибула с изогнутой ножкой (III—IV в.).

Рис. 13 — Лунка Чурей. 1, 3, 8 — гетская керамика ручной лепки; 2, 4, 7 — керамика «бастарнского типа»; 5 — 6 — стеклянные бусы из цветной пасты (II в. до н.э.).

Рис. 14 — Лунка Чурей. Клейменные ручки родосских амфор.

Таблица I — Трушешти-Цугуэта. Сосуд с расписной орнаментацией фазы Кукутени А.

Таблица II. — Трушешти - Цугуэта. План раскопок.

LE CHANTIER ARCHÉOLOGIQUE DE TRUȘEȘTI

(RÉSUMÉ)

En 1954, on a continué, durant deux mois, les fouilles entreprises dans l'établissement néolithique de Țuguieța et dans l'habitat du premier âge du fer, situé à proximité de Movila, dans la plaine de la rivière de Jijia, ainsi que les travaux d'identification entrepris dans le district de Trușești. En outre, on a effectué des sondages dans des établissements du second âge du fer, à Lunca Ciurei, et de l'époque des migrations, à Ionășeni, Trușești et Dancu.

Sur la colline Țuguieța de Trușești (district de Trușești) on a entrepris des recherches sur une superficie de 1800 m². Les fouilles effectuées ont abouti à la découverte de 11 habitations néolithiques, de quelques annexes et de 18 fosses néolithiques, de traces sporadiques d'habitations du premier âge du fer et de deux tombes de l'époque des migrations; la fosse d'une d'entre ces tombes est munie de rainures latérales permettant d'y fixer le couvercle de bois. Sur le couvercle gisaient les restes d'un squelette.

Si on ajoute ces données à celles que l'on possédait déjà, il résulte que grâce aux fouilles effectuées de 1951 à 1954 inclusivement, sur une superficie

de plus de 14.300 m², on a découvert sur la Țuguieța 55 habitations néolithiques, plus de 30 annexes et 150 fosses, 125 tombes datant du premier âge du fer et 13 tombes de l'époque des migrations.

Sur les 11 habitations néolithiques récemment découvertes, 8 seulement, ont été fouillées entièrement, dont 5 appartenant à la phase Cucuteni A et 3, à la phase Cucuteni B.

Les habitations étudiées se trouvaient à des profondeurs variant de 0,60 à 0,80 m.

En ce qui concerne leurs dimensions, une seule habitation avait une surface de 90 m², le reste variant de 10 m² à 50 m².

De la disposition des habitations nouvellement découvertes, il résulte qu'elles se trouvent au delà du centre de l'établissement Cucuteni A, dans un secteur d'où commence à augmenter le nombre d'habitations appartenant à la phase Cucuteni B.

Des observations intéressantes ont été faites sur la stratigraphie de l'établissement et le système de construction des habitations.

En ce qui concerne la stratigraphie, on a constaté que les vestiges d'habitations appartenant à la phase Cucuteni B ne se superposent pas toujours à celles de la phase Cucuteni A, mais on les rencontre parfois dans la même couche avec les vestiges appartenant à la phase Cucuteni A, sans que, toutefois, ils soient contemporains de ces derniers.

Quant au système de construction des habitations, on a pu dans le cas de l'habitation XLVIII, reconstituer, avec précision, la structure des murs et leur hauteur qui ne dépasse pas 2,05 m. De même, on a pu déduire des vestiges d'enduit, d'argile, qu'on a utilisé des morceaux de bois comme base pour les murs intermédiaires d'une habitation néolithique appartenant à la phase Cucuteni A.

Parmi les pièces de construction de l'intérieur des habitations appartenant à la phase Cucuteni A, les plus importantes sont les autels de forme circulaire et, dans un cas, de forme rectangulaire.

En ce qui concerne l'inventaire des habitations de la phase Cucuteni A, la découverte d'une idole de forme conique, en terre glaise, portant, à sa partie supérieure, une tête d'homme stylisée, est d'une importance particulière. Cette découverte éclaircit la question des petits cônes en terre glaise, dont la présence est très fréquente dans les établissements néolithiques de Moldavie et de la R.S.S. d'Ukraine.

À Movilă, dans la plaine de la Jijia, on a réussi à établir les extrémités nord et sud des niveaux d'habitation 2 et 3.

Les établissements appartenant à l'époque des migrations (IIIe et IVe siècles) de Trușești—Pe Cuha et Ionășeni—La Țintirim (district de Trușești) et Dancu (district de Jassy) s'étendent sur les terrasses des vallées.

Le type des habitations varie. A Ionășeni et à Dancu il y a des demi-huttes ; à Dancu leur forme est semi-circulaire, taillée en escarpe. Dans l'établissement nommé « Pe Cuha », les habitations sont situées à la surface du sol. Elles possèdent des foyers aménagés sur un lit de dalles de grès.

Par ses caractéristiques la céramique est identique à celle des nécropoles du type Tcherniachov situées sur le Dniepr ou à la céramique de la nécropole de Sintana de Mureș, en Transylvanie, qui date des IIIe — IVe siècles avant notre ère.

Les outils en fer trouvés dans l'établissement nommé « Pe Cuha » sont une faucille fragmentaire, un ciseau de grandes dimensions.

Les objets servant comme ornements, les peignes en os, aux rivets en cuivre, trouvés dans les établissements nommés « La Țintirim » et « Pe Cuha », ainsi que les fibules trouvées à Ionășeni et à Dancu, rappellent les types caractéristiques de Tcherniachov et de Sintana de Mureș.

Dans l'établissement nommé « Pe Cuha » on a réussi à dégager également deux fourneaux de potier desservis par une fosse commune. Ces fourneaux caractéristiques de l'époque des migrations, présentent une plaque perforée soutenue par une colonne centrale (le fourneau n° 1) et par un mur intermédiaire (le fourneau n° 2). Les fourneaux ne sont pas recouverts d'une voûte, mais ils ont leur gueulard protégé par une margelle en terre glaise.

A Lunca Ciurei (dans la commune Ciurea, district de Jassy), au pied d'une colline, on a découvert un établissement du type La Tène II (IIIe siècle avant notre ère) où se trouvent des habitations ayant la forme de demi-huttes quadrilatères.

La céramique indigène travaillée à la main correspond à la céramique appartenant à la période plus ancienne de l'établissement daco-gète de Poiana-Tecuci. La céramique façonnée à la roue se compose de quelques fragments de pâte fine grisâtre.

Outre la céramique indigène, on a également trouvé une quantité assez considérable de céramique au vernis noir, aux bords à facettes et aux anses en forme de X identiques à la céramique dite « bastarne » découverte dans la nécropole d'incinération La Tène de Poienest-Vaslui. Enfin, une place importante au point de vue des conclusions d'ordre économique et social concernant la société indigène de l'époque, échoit à la céramique des colonies grecques, surtout aux amphores rhodiennes portant des estampilles.

C'est également par voie d'importation que les perles confectionnées verroterie de différentes couleurs, caractéristique de l'époque La Tène, y sont parvenues.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Trușești-Țuguieța. Plateforme en bousillage calciné appartenant à l'habitation XLVIII.

Fig. 2. — Trușești-Țuguieța. 1: alêne en os; 2: ciseau en os; 3: hochet en terre cuite; 4: hache plate en pierre; 5: poinçon en corne; tous ces objets appartiennent à l'habitat de la phase Cucuteni A.

Fig. 3. — Trușești-Țuguieța. Vase au décor peint de la phase Cucuteni A.

Fig. 4. — Trușești-Țuguieța. Vase à décor en creux de la phase Cucuteni A.

Fig. 5. — Trușești-Țuguieța. 1: idole conique d'argile; 2: idole d'argile de type troyen.

Fig. 6. — Trușești — Pe Cuha. Four n° 1, section; époque des migrations (IIIe et IVe siècles).

Fig. 7. — Trușești — Pe Cuha. Col de grande jarre portant une inscription grecque de couleur rouge (IIIe et IVe siècles).

Fig. 7 a. — Trușești — Pe Cuha. Inscription (détail).

Fig. 8. — Trușești — Pe Cuha. 1: ciseau en fer; 2: faucille en fer (IIIe et IVe siècles).

Fig. 9. — Ionășeni — La Țintirim. Peigne en os, clouté de bronze (IIIe et IVe siècles).

Fig. 10. — Dancu. Aiguille de bronze à tête globulaire et ajourée.

Fig. 11. — Dancu. 1—6, 8—10, 13—15: fine céramique grise travaillée au tour; 11: fond d'un vase en pâte rugueuse, travaillé au tour; 7: goulot d'un vase en pâte rugueuse travaillé à la main; 12: anse d'amphore romaine (IIIe et IVe siècles).

Fig. 12. — Dancu. Fibule en bronze au pied courbé (IIIe et IVe siècles).

Fig. 13. — Lunca Ciurei. 1, 3 et 8: céramique gétique travaillée à la main; 2, 4, 7: céramique de type « bastarne »; 5, 6: verroterie en pâte colorée (IIe siècle a.n.è.).

Fig. 14. — Lunca Ciurei. Anses d'amphores rhodiennes à inscriptions.

Pl. I. — Trușești-Țuguieța. Vase à décor peint de la phase Cucuteni A.

Pl. II. — Trușești-Țuguieța. Plan des fouilles.